

154 ~~26/10/54~~ 3/11/54

15.10.54

24.10.54

2000. 1. 10. 10. 10.

2. 10. 10. 10. 10.

2
54.235

THE NELLORE PROGRESSIVE CLUB

C. P. HALL - NELLORE

READING ROOM & LIBRARY

1954-55

శ్రీ రస్తు

మణిమందిరము

అనుపద్యకావ్యము

1542 ★

శ్రీమతి మణిరామచంద్రరావుగారిచే

రచియింపఁబడి

జూమగారికిని, తండ్రిగారికిని

అంకిత మియ్యఁబడినది.

శా. 1881 వికారి సంవత్సర ఆషాఢ శుద్ధ ఏకాదశి

గురువారము

16-7-1959

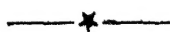
సర్వస్వామ్యసంకలితము

శ్రీశబరమ్
గార్ల - కరమూష -
ముల్ల - చిత్రం.

1542

★
నేషనల్ ప్రింటర్స్,
గూడూరు.

తొలి పలుకు

మణియమ్మ నివసించు గృహమని

యర్థము. అట్టిమణిమందిరానికి శ్రీ మహావిష్ణువును అతిథిగా పిల్చుచే
కథానుక్రమము ఆ ప్రభువు సమస్త దేవతాబృందముతో కదలిరాగ.
నాభారత జనులకు చూపుచే. నాయభిలాష ఈధైర్యమునకు నా అయి
దేకుల బాల్యదశలో చూచిన శ్రీ మహావిష్ణు దర్శనమున్నూ. స్వప్నాను
భవములున్ను తోడ్పడినవి. భాషాజ్ఞానములేనందు వలన నెన్నియో భాష
ములు జీర్ణించిపోయినవి. మాటలవచ్చుచున్నవిద్ద మధ్యమధ్య వదలి
వైచిన పదములకు ప్రీతితో పెద్దవారు పూర్తియర్థము గ్రహించురీతి
పండితపర్యులు నాభావములను పూర్తిగా అర్థముచేసి కొనగలరని
ఆశిస్తున్నామ. మణిభావములు అనుగ్రంథముయొక్క ఆవిష్కరణ
సందర్భములో కవులు పాఠకులు నాకిచ్చిన ప్రోత్సాహమే యింత
త్వరలో ఈకావ్యము చేయుటకు తోడ్పడినది. మఱల అట్టిప్రోత్సాహమే
నాకు అధింపగలదని ఆశించుచు మీదీవనల గోరు, అల్పభావాల

(అంద్రసోదరి)

మణియమ్మ.

విజ్ఞాపన

—అన్నిటికంటే—

పండితవర్యులకు సమస్కరించి, అల్పభావాల ఆంధ్రసోదరి మణియమ్మచేయు విజ్ఞప్తి దాషలోనేమాత్రము కృషిసల్పనినాకు, కేవల దైవికముగా కలిగిన, కవితానాహిని, కట్టజాలక వ్రాసెడు ఈ చిన్న మాటలలోదోషములున్న. తమ విజ్ఞానముతో సరిదిద్దుకొని, మెఱుగును పెట్ట గలరనియు, తమభావములు వ్రాసి ఈ మణిమందిరమును చిన్నగృహమును పెద్దసౌధముగా, అనగా (మణిమందిరమును చిన్నపొత్తమును మహాకావ్యముగా భావించగలరనియు) మీవిజ్ఞానవాక్కులతో దీవించగలరనే కోరికతో ఇందలిపాఠ్యత కవివర్యులకే వదలివేయుచున్నాను. నాపుట్టుక స్థలము తూర్పుగోదావరి జిల్లాలో రాజమహేంద్రవరము గాన సచ్చటి వాడుకభాష దీనియందెక్కువ కానుపించును. మీభాషాజ్ఞానము ముందు టసమాలను బోలు ఈ చిన్న వదములను చూచి హెళనచేయక చంటి బిడ్డ మాటలుగా నేంచిక్షమించగలందులకు వేడుచున్నాను

ఇట్లు
ఎల్లప్పుడు మీదీవనలకోరు,
అల్పభావాల ఆంధ్రసోదరి
మణియమ్మ.

పండితాభిప్రాయములు

అస్థానకవి బ్రహ్మశ్రీ శ్రీపాద కృష్ణమూర్తిశాస్త్రి

శ్రీ రస్తు.

“ మణిమందిరము ”

★

ఇది మణియమ్మవ్రాసి తన తండ్రిగారికిని మామగారి కినిఁ గృతియిచ్చిన గ్రంథమణి—“అల్పభావాల ఆంధ్రసోదరి మణియమ్మ” అని తొలిపలుకులో నామెవ్రాసికొనినది. గాని నాకుమాత్రమట్లు కానిపించుటలేదు. మహాభావములెన్నో యిందు కానవచ్చుచున్నవి. “రమ్మరమ్మయ్య మణిమందిరానికనిన పలుక వేలయ్య? పరమాత్మ! పంతమేల?” అను మకుటముతో నానావిధములైన చక్కని భావములతో గ్రంథమంతయు వింతగా సాగించినది. అల్పభావములుగల దాననని వ్రాసికొనుట అహంభావనిరాకరణమే యనుట నిశ్చయము.

పూర్వకవులు తమగ్రంథములలో దేవుడు స్వప్న దర్శనమిచ్చి గ్రంథము కృతియిమ్మనినట్లు వ్రాయుట సత్య దూరమందురు. వారీమెస్వప్న వృత్తాంతములు విన్నచో నన్నియు నిజములేయని తోచకమానదు. ఈమెబాల్య

మందుఁ దసతండ్రిపట్లఁ దానుజూపిన భావాతిశయము వర్ణనా
తీతము విజ్ఞానప్రమఁడుతండ్రి గావున నిటఁదల్లింబేర్కొనమి
దోషమునాఁబడదు. తనకు స్వప్నానుభవమున నైనభావ
ములు భాషాజ్ఞానములేనందున జీర్ణించిపోయినవని చెప్పుచు
వానిని మాటలునేర్చుచున్నబిడ్డ నడుమ నడుమ విడిచిన
పదములఁ బెద్దలు ప్రీతితో బూర్తియర్థము గ్రహించినట్లు
పండితవద్యులు నాభాషములను బూర్తిగా సర్థముచేసికొనఁ
గలరని యాశించుచున్నాను. అనిచెప్పిన వాక్యమెంత
గంభీరముగానున్నదో చిత్తగింపుడు.

ఈమె లోగడ “మణిభావములు అను గ్రంథము
ప్రాసెనట! దానిపేరుంబట్టియె యది మణియని తెలియు
చున్నది. ఇట్టినామములు తమ గ్రంథములకుం బెట్టియే మహా
కవులు తమ మేధాశక్తిని బ్రకటించుకొందురు. మఱియు
సీసతి తనబుట్టుక రాజమహేంద్రవరమున ననియు అక్కడి
వాడుకభాష నాభాష యనియు, ఓనమాలంబోలు నాయీ
చిన్ని పదములంజూచి హేళనముచేయక చంటిబిడ్డమాట
లుగానెంచి క్షమింపువేడుచున్నా”ననియె. ఇందు రాజ
మహేంద్రవరభాషయనియు, ఓనమాలవంటి నామాటలను
టలో నెంతభావగాంభీర్యములున్ననో పండితులు గ్రహింపఁ

గలరు. రాజమహేంద్రవరమే భాషకుఁ బుట్టినిల్లు, ఓనమా
లకే భక్తపండితలోకము బహువిధములఁ బాటుపడుచున్న
దని తెలుపుచున్నాను.

ఈమె గ్రంథాదిని సరస్వతిస్తుతి చేసినది “రాత్రి
మాయమ్మనుజోలి నచ్చితివి, ఎందుఁబోయితివి. నిన్నుఁ గని
పెట్టుటకు నేను బమ్మెరపోతరాజునా? అన్నదహ! “తోడ
బుట్టువు చందానఁ దోడనున్న గణపతయ్యకు నేనిప్పు గారె
లిడును” ఇది గణపతిస్తుతి గారెలు తినుటకు తప్పకవచ్చు
ననియే నామతి. ఓహోకప్రలారా! మీరుగాని మీపూర్వులు
గాని గణపతికిట్లు గారెలుపెట్టినారా? లేదు లేదు. ఇది
యేక్రొత్త పోకడ!! మఱియును దేవతాస్తుతులన్నియు నేదో
యొక క్రొత్తతనమును బోధించుచునేయున్నవి. చూడుడు
చంద్ర వర్ణనము.

“బాలమనసుల నవ్వించుభాగ్యరాశి
భువిని వెన్నెలఁ గాయించు పుణ్యమూర్తి
మామలకుఁ దాతతండ్రులమామయైన
చందమామకుఁ గేల్కొడ్డు సంతసమున”

“బాలమనసుల నవ్వించు” అనఁగా తల్లి తన పిల్ల
నెత్తుకొని దానికిఁ జందమామను జూపుచూ, చందమామ
రావే! బాబిల్లిరావే! బువ్వఁదినిపోవే! ఇత్యాదులు పలికి

పిల్లను నవ్వించి చూపితే రీవిషయమిట సూచితము లోకమున కంతకును మామ (పోషకుడు) గావునఁ జందమామయని ముద్దులొలుకు సుద్ది. యిద్ది కాదందురా? ఎవ్వరనఁగలరు? చెంచువాండ్రులోనగు నాటవికులు భర్తను మామయందురు. ఇత రాజమ హేంద్రవర నర్జనము చూడుడు.

రంగైన బంగారు రాజమండ్రు

రత్నాలపేటిక రాజమండ్రు

రమ్యరత్నాలుగలకొండ రాజమండ్రు

ఈ పదములెంతో ముద్దులుమాట గట్టుచున్నవి. ఈమె తన వంశమంతయు నొక్కపద్యమున తాత తాత మొదలుకొని తనవరకుంజెప్పినది. ఇట్లుచెప్పుట యసామాన్యమే. ఈలోద సతండ్రునెట్లు సంబోధించుచు నెట్లు రంజనచేసినదో! చదువుఁ డామోదజనకంబగు.

1 చందమామయ్యకథనాకుఁ జక్కచెప్పు

కన్నతండ్రుకి నేనెప్పు కరముమోడ్తు

2 చుక్కలెప్పుడు పుట్టెనో సూర్యుడెట్లు

కొండమీదికి నెక్కెనో గోటుగాను

3 దేవుడెట్లు పుట్టిందె దేశమంత

4 భుజమునందు నన్నిడికొని బుజ్జగించి
భాగవతపద్యరత్నాలు పఠనచేసి
జోలపాడంగనాకప్పు జోగురారంగ
నిదురఁబుచ్చెడు నాన్నకే నిడుదునటలు॥

5 కాసులవృణ్ణి నాన్న ! ఓకన్ననాన్న
చేతనెత్తెడు నాన్నకే జేజెలిడుదు॥

ఇట్లుముద్దులుమాట గట్టునట్లు తనకు నాన్నకుంగల
ప్రేముడి కరుణారసంబు వెల్లివిరియుచున్నట్లు పెక్కుపద్య
ములు, పెక్కువిషయములం బేర్కొనుచు నిందువర్ణింపఁబడి
నవి. అవి చదువువారి కానందశాస్త్రములు రాలకమానవు
మతియు తన బాల్యమెట్లు నడచినదో 30 దవ పద్యమందు
చెప్పబడినది అదియొక్కటిచాలు నీమెపేర్నిం బేర్కొనుటకు
తార్కాణ మగుచుండు, 31 వ పద్యములో తండ్రిగారు
తనకుఁ జెప్పిన కథలన్నియు నెన్నో తెన్నుల విన్నవించుట
కెన్నవచ్చునని చెప్పుచున్నాను. మతియు సనేకవిషయము
లీ గ్రంథమందును పోష్ఠాతముగా మునుమున్ను విన్నవించి
నది. ఇట్లు సామాన్యముగఁ గవులు వ్రాయరు. ఈవ్రాత
బంగారుపూతయై గ్రంథమునకు మెఱుంగు దెచ్చినది. తన
మామగారినిందుఁ బేర్కొనుచు చెప్పిన 44 వ పద్యము
హృద్యమందునో? జగదేకవేద్యమందునో? చెప్పఁజాల.

ఈమణిమందిర గ్రంథమునందు రమ్మరమ్మయ్య మః
మందిరాని కన్న మకుటముతో సీసీపద్యములు హృద్య
ములుగాఁ జెప్పఁబడినవి. ప్రతిపద్యమందు నేదోయొక
యపూర్వార్థమద్భుతముగాఁ బేర్కొనబడుచున్నది. కథలో
7 వ పద్యమున సంసారమను నెద్దుబండినెక్కి బాటసారిని
పోవుచుండఁగా క్రోధమను కోలుపులివచ్చి కాండ్రుమనుచు
సహనమను నాబండియెద్దును జంపఁజూడగా ఆయుధములు
లేని దాన దానింగాపాడుటెట్లని కలఁతపడుచుఁ గడునింప
రమ్మని నిన్నుఁ బ్రార్థింతు రమ్మరమ్మయ్య” ఇట్లు 100
పద్యములు నేదో విశేష విషయముల వేల్చడించుచునే
యున్నవి. మఱియు రెండు, మూడు పద్యములు 87 వ
పద్యము “దేవుండవీవని కావరమ్మని పిలుచుటలేదు భారత
ప్రీతిలకుఁ బలియెదైవముగాని యితరములమాట యేమిటికి?
నిన్ను దైవముగాఁ గాక తండ్రిగాఁ బిల్తును. నన్ను తన
యగా నెంచిరమ్మ అనివ్రాయుట. యెంత విజ్ఞానమో పెద్ద
లూహింతురుగాక.

90 వ పద్యము “మజ్జిగలో వేన్నయంటనట్లు సంసార
మందున్న దాననేను” కట్టెలో నగ్నికానఁ బడకుండునట్లు
కాలంబు గడపుచుంటిని కులాలకీట న్యాయమున కుమారీ
తక్ర నవనీతన్యాయము. కట్టెలో నగ్నియు నట్టిదే.

91 వ పద్యము భారతదేశములో భాగ్యవంతులు బిరుదు బంటులు వేనవేలు వేదవేత్తలు పండిత ప్రకాండులుండఁగా వీరిలో నల్పురాలనైన యింతిని నేను నాయంటిలో బసచేయ నీకు జన్మతనమా? నీవు భక్తికి లొంగెడు బంధువైనచో రమ్మరమ్మయ్య! ఇట్లు గ్రంథమంతయు వ్రాయుటకు పండితులకుగాని సామాన్యులకు సాధ్యముకాదు. సామాన్య విద్యనేర్చిన యొక స్త్రీ ఇట్లు వ్రాసినదనుచో నామె పూర్వజన్మ పుణ్యవాసన మంచిదనియ నామెకు స్వప్నద్వారమున నీశ్వర సాక్షాత్కారమగుచుండునని చెప్పనగుచున్నది.

ఇట్లు గొప్పవిశేష విశిష్టమైన యీ గ్రంథము చదివి నప్పుడు నాకు పరమానంద మధికమగుటంజేసి యిందునేవేని శబ్దార్థదోషములున్నచో లేవో విచారించుట కిష్టతలేక పోయినది. ఏవేని స్వల్పదోషములున్నచో చదువరులే నన రించుకొనవచ్చును. ఈ గ్రంథమందవి చెఱకు నకు వంక యెంతదోషమగునో అట్లేయై పరిగణింపఁ బడవని నాయభిప్రాయము పాఠకులెల్లరును దీనికిఁ బ్రాశస్త్యము గలిగించఁ గలుగుదురనియే నాయాశయము ఇట్టి గ్రంథము రచియించిన యిక్కవయిత్రీ మణికాయురారోగ్య భాగ్యసాభాగ్యంబులు పరమేశ్వరుండు ప్రసాదించుగాకయని సర్వదా ప్రార్థించుచున్నాను.

రాజమండ్రి }
20—6—59 }

ఇట్లు.
శ్రీపాద కృష్ణమూర్తిశాస్త్రి.
రాజమండ్రి ఆస్థానకవి

గీతాపండిట్ వేదాంతవిశారద,

ఉ. పే. శ్రీమాన్ కాంచూరు కృష్ణమాచార్యులు

శ్రీమతి మణిరామచంద్రరావు. అను నీకవయిత్రీరత్నమునకు పూర్వపుణ్యవశమున బాల్యమాదిగా దేవతా పంచయము దేవతాసాక్షాత్కారము స్వప్నానుభవములున్నట్లు ఈమణిమందిర పద్యములెత్తెలుపుచున్నవి. ఆచనపుచేతనే “తోడఁబుట్టువు చందాసఁ దోడనున్న గణపతయ్యకు నేసిప్పుగారెలిశుదు” ఇట్టిహాస్యాత్మకతతో నిందాస్తుతులతో దేవతాస్తుతులు మొదలు కావ్యమున నక్కడక్కడ కొన్ని విషయములు సర్దింపఁబడినవి. ఇట్లే లక్ష్మీ సరస్వతుల యెడ న్యాయ నిష్ఠాసోక్తులు ఇంద్రునియెడ చూపోవమితనము మన్మథునియెడ దౌష్ట్యము. వెల్లడింపఁబడినవి. అది జన సామాన్యమునకు దేవతానిందగాఁ దోచును. కాని అదియు నెక్కువ చనపుచేతనేయని యెఱుంగనగు కొన్ని పద్యముల యందు మీ దేవతలు మాభారతీయులు అనుసంఘభేదముల నేర్పఱచి తనకుగల దేశాభిమానమును వెల్లడించుటయు వారియందును తప్పల గుర్తించుటయు గలదు మరియు స్వసంఘమందును “తనుజూడగాడైన త్రాగుబోతైనను నతికి నీతులునెప్ప సాహసించు” అని తప్పలను నెత్తిచూపుటయు గలదు. ఈమె మోమోటమిలేని నిష్పక్షపాతినియగు కవయిత్రీలిక ఘనవచ్చు. ఇట్టి ధైర్యమునకు ఈమెసాధిం

చిన పవిత్రతయే కారణము 34 పద్యములో “నామది
యందున నదివలె బ్రవహించె వరపవిత్రత యను వరద
యొకటి” అని పవిత్రతాశక్తి వక్కాణింపఁ బడినది.
మఱియు ప్రతిన అనుశీర్షికలో 61 వ పద్యమున గురువు
దైతము దల్లి తండ్రి అను లోకోక్తుల తత్వార్థము వెల్లడింపఁ
బడినది 61 పద్యమున 1 పవిత్రత, 2 పతిసేవ, 3 పాపభీతి
4 పరచింతన 5 పెద్దల యనుగ్రహము గలదాననైనచో
సేవు వచ్చెదవు “రావడేనియు నిన్నింక రచ్చకీడ్చి పరువు
పీతును. అని నాటినది. ఈ పంచామృతముల ఈమె
ధైర్యము నింతగాఁ బోషించినవి. ఇట్టి భక్తురాలికి అమృత
శుల్కములు అభినవములైన భావములవిర్భవించుటలో
నాశ్చర్యమేమున్నది! త్యాగయ్యగారు “తరనలేనిపరాకు”
“ననుపాలింపనడచివచ్చితివో!” గగనానికిలకు బహుదూరం
బనినాడో? అను సీభావరసగర్భితోక్తుల నెట్లువ్రాసిరి! భక్తి
చేతనే ఆభక్తిలేని పండితులు కొండల పిండిచేసినట్లు ప్రచం
డములైన పదతండంబుల జోడించగలరు. కాని వారి కీరసో
క్తులు రాగలవా? మణిమందిరము 82 వ పద్యములో అన
సూయా పాతివ్రత్యమును వెల్లడించుచు “బుజ్జిపాపలఁజేసి
జొజ్జనింపె” “మాతృచూర్తిగ నింతలోమరచినారె! అను
కమ్మని పలుకులచేత లోకములోని మహిళామాతలకు ఉత్తేజ
మొసంగినది. 35వ పద్యములో “సూర్యుని నిల్విన సును

తినే సాక్ష్యంబు” ఇత్యాదులచేత పాతివ్రత్యమునకుమించిన శక్తిలేదని ఈకలికాలమున నీనమయమున నిట్టిభైర్యముతో సాటించుటకు పైగుణపంచకమే యీమే కీశక్తినిొసంగినదని చెప్పకతప్పదు. పండితులకు పైతము శిరఃకంపనము గలిగించు నీలలితభావముల సులభములగు వాడుకమాటలో నిమిశ్చిన యీ పద్యరత్నములు ఈమెగారి పవిత్రతాసూత్రముచేతనే కూర్చబడినవి. ఈకావ్యము మేలిమి బంగారుతోఁ గట్టిన రత్నాభరణము వంటిది అనుట అతిశయోక్తికాదు. అది యెల్లరకు శిరోభూషణము కాకతప్పదు ఈకవయిత్రీ కీర్తనఁ డాయురారోగ్య భాగ్యములను అన వద్యమగు విద్యను అనర్గళమగు కవితను ప్రసాదించుగాకయని అనర్వేశ్వరునే ప్రార్థించుచున్నాను.

గూ డూ డు }
27-6-59

ఇట్లు,
కాం. కృ. ఆచార్య.

G. V. NARASINGA RAO M. A. B. L.,
R. D. O.

Madanapalle

శ్రీమతి సుంకర మణియమ్మ రచించిన “మణిమందిరము” నామూలాగ్రముగఁ జూచితిని. కథావస్తువు కనయిత్రీ తీవ్రతపస్సు, ఆధ్యాత్మికావేదన, అసదృశవ్రతాభ్యుతాపరమవస్తు దర్శనార్థ మువ్విభులూరు మంజులాభిలాష చిత్తమీశ్వరాయత్తమైనపుడు, భక్తిపారవశ్యమైనపుడు, బ్రహ్మనంద పులకితమైనపు డయాచితముగ ననివార్యముగ, హఠాత్తుగ నిర్మల గంగాస్రవంతి వడుపున హృదయమందిరము వెలువడు అమృత వాక్సందోహమే మణిమందిర నిర్మాణము.

ఈశ్వరస్వరూపమును సహస్రవిధముల సృష్టించి, దోహదమొనర్చి సుమహోలల నూగించి జోలలలాలించి, తన మణిమందిర ప్రాంగణమున కాహ్వానించి, సర్వస్వము దోచుకొమ్మని, దొరపునీవని, పాలించుకొమ్మని ప్రాధేయపడు పరమభాగవతురాలి యావేదన మణిమందిర స్వరూపము.

సజ్జిదానందస్వరూపమును సంపూర్ణముగ మనోవీధి నధిష్ఠింపించి, మాటలచే నెఱుకలచే, మననములచే దరిఁజేరఁగరాని శుచిననుష్ఠించి పుష్పాంజలితో మోకరించి, భవబంధ విమోచనకై నిరంతరకృషిసల్పి యల్లలాడు దీనురాలి దాసోహమే మణిమందిర ప్రవచనము.

కవి తనకు వోచినదివ్రాసి ప్రపంచములో పడ
 పేయును. విజ్ఞులు దానిని చవిచూచి, జూచి, రుదులజూడఁ
 దెల్పుదురు. కథానస్తువు చందశ్శాస్త్రము, వ్యాకరణము,
 అలంకారవిశేషములు కవితాగానమునకు ముఖ్యాంగములు.
 కాని యీ శృంఖల విహారము భక్తి కననసరము. భక్తి
 యన్నది ఈశ్వరుని స్వరూపము. పరమపవిత్రమైనది. దాని
 నవగాహన చేసికొని మననముచేసికొనుటయే అట్లుతెరించు
 టచే మావపుని జీవిత పరమావధి. ఈరీతిననుసరించి జన్మ
 సార్థక్యముచేసికొన్న శ్రీమతి మణియమ్మను నేనెంతయు నభి
 నందించుచున్నాను. ఈ సాధ్వీకలము ప్రసరించిన మణిమంది
 రాన పరమదయాపయోనిధియైన పరమాత్మ దేవుడధిపసించి
 లోకకళ్యాణ మొనర్చుగాత !

మ॥ కృషిలోన న్గవితాకళన్తుజబలోఽద్రదేకోద్ధతి స్వర్గకో
 న్నిష ధీచాతురి సంతతాభ్యుదయనిఁ ర్నిద్రస్థితిగన్న సం.
 తుషితస్వాతులు మత్కులీనులు యశోఁ దుద్దాభి
 రాకాసుధా
 సుమమాపూర్ణుల వాక్ప్రసాదము శుభఁ స్ఫూర్తిస్మణి
 నోప్పించుతన్.

మకాం మదనపత్ని }
 28-6-59 }

ఇట్లు.
 గో. వె. నరసింగరావు.

V. R. NARLA,
EDITOR

ANDHRA PRABHA,
MADRAS-2.

“ మ చీ మం ది ర ము ”

*

అప్రయత్న రచనతోని నిసర్గసౌంద
ర్యాన్ని పుణికి పుచ్చుకొన్న ఈ కావ్యం
రసజ్ఞులొకం హర్షామోదాలను సంపా
దించుకొన గలదనడంలో సందేహంలేదు.

— నార్ల వెంకటేశ్వరరావు.

26-6-59

మఃసిమందిరాహ్వన శతకములోని పద్యమణుల సచ్చ
 టచ్చట స్థాలీపులాకన్యాయముగఁ దిలకించు భాగ్యమబ్బి
 నందులకెంతయో సంతసించుచున్నాను. కవయిత్రిగారి
 స్వప్నానుభూతియు లక్ష్మీనరస్వతులందుగల బద్ధానురాగ
 భక్త్యావేశాది పవిత్రభావ పరంపరలప్యంగ్య వైభవ వైచి
 త్రేయే యిందితివృత్తముగను రమణీయార్థ ప్రతిపాదకము
 గను, నిందాస్తుతులు, వక్రోక్తులు మొదలగు చమత్కార
 జనకమగు పౌరాణిక గాథా విమర్శనలతో నీశతకకావ్య
 మొక యపూర్వాలంకారమును మహిళామండలికీ కవయిత్రి
 వలెనే సమకూర్చుచున్నది. కవితాశైలి ధారాళమును,
 సరళముగను సులభముగనుండి బహుజనోపయుక్తముగ
 నున్నది. ఇట్టిగ్రంథములు విశ్వమానవ కల్యాణముచు
 జేకూర్చునట్లును, సత్యధర్మాహింసలను బ్రోత్సహించునట్లును
 మఱికొన్ని వ్రాయుటకు శ్రీమతి మణిరామచంద్రరావు గారికి
 దీర్ఘాయురారోగ్యములు దైవము ప్రసాదించుగాక !

గూడూరు }
 10.5.59

G. చిద్వాణి రామకవి
 1 గేడ్ పండిట్
 S. M. G. హైస్కూల్

శ్రీమతి సుంకర మణిరామచంద్రరావుగారు రచించిన “మణిమందిర” మను గ్రంథమును జూచితిని. ఈకవయిత్రి తనకు రమావాణసుల సహచరులని యటనటఁ జెప్పికొనుట నిక్కువముగనే తోచుచున్నది. అదృష్టవిశేషమున నీ బిడకు మంచిభావములు స్ఫురించినవి. ప్రతిపద్యమున నేదేనొక చమత్కృతి. నిందాస్తుతి పతితలకు గోచరించును. మానవ కల్యాణమునకు పవిత్రతయే ప్రధాన కారణమని యీగ్రంథము చాటుచున్నది.

ధారనిసర్గసరళమై పామరులకు సహిత మర్థావగతి గల్గించుననుట సహజోక్తి. పరమేశ్వరుఁ డాయురారోగ్యము లిచ్చి యింతకన్న మెఱుంగైన కృతులీయమచే రచింపఁ జేయుఁగాక.

నూ దూ రు }
10-5-50: }

డా. సి. జయచంద్రశాస్త్రి.
సాహిత్య విద్యాప్రవీణ సంస్కృత పండితుఁడు,
బోర్డు హైస్కూలు.

శ్రీమతీ వి. పంగాచార్యులు,
బోమబే, బెన్గాళు

B. H. School,
GUDUR, (Nellore)

శ్రీమతి S. మణిరామచంద్రరావుగారి కవితనవనన
భావలలితమని ఈమెరచించిన మణిభావమణులు అను
గ్రంథమే సాటుచున్నది. ప్రకృతము సరళ సుందరమగు
తైలితోడను, నిరచితమైన నీ మణిమందిరమును సంపూర్ణ
ముగింబఁచితిని. ఇందులోని కల్పనలు అపూర్వములు
పూర్వజన్మ సుకృత పరిపాకముచే కనయిత్రికి లభ్యమైనవియో
గాని సామాన్యుల కందరానివి. ఈ పాత్రమంతయు నిండా
స్తుత్యలతోఁగూడి, భగవదాహ్వానరూపమై, భక్తిబంధురమై
యలరాదుచున్నది.

ఈ సాధ్వీమణి మున్ముందు భారతనారీ హృదయ
రంజకములగు రచనలఁజేయుచు ఉత్తమ కనయిత్రి కాఁగల
దని విశ్వసించును. శ్రీ మణియమ్మగారికి అంతులకు వలయు
సర్వశక్తిని ఆయురారోగ్యైశ్వర్యాదులను, ఈ మణిమంది
రేఁకుఁడొసగుగాక.

గూడూరు }
5-7-1959 }

ఇట్లు,
వి. పంగాచార్యులు.

శ్రీ పదాల్ రామమూర్తి
విహ్వాన్
B. H. School

గూడూరు
10-7-59

చ॥ నినుగనిపెంచి విద్యలను శ సేర్పినతండ్రికి వైద్యతల్లి జూ
డని వినుతింగడించిన మ శ హామతిసీపతిఁ గన్నతండ్రికి
గొనబుగఁ గావ్యకన్యవిడికూరిమివారి ఋణంబుదీర్చుకొం
చును ఘనపుణ్యయోగమున శ సూరులుమెచ్చుగఁ
గీర్తినొందజే

మ॥ అకలం కస్థిరభక్తితోఁ జనవుతో శ నత్యంతసంప్రీతితో॥
ప్రకటన్నహాభగమ్మతో నలుకతోరవై కుంఠలోకేశుఁ ద
ప్పక మాయంటికి రమ్మరమ్మనుచు నా శ హ్యోనించు
సేహృద్య ప
ద్యకదంబంబుఁ బఠించుచో మదిని బ్ర శ హ్యనంద
ముప్పొంగదే॥

కవయిత్రీమణి! నెనుక మీ మణిభావమణులు అను
గ్రంథముయొక్క ఆవిష్కరణసభలో క్షణక్షణ మభినవానం
దంబుఁ గలిగించు నాగ్రంథమందలి సూత్నభావములు నాచే
నపుడేరెండు పద్యములఁ బలికించినవి వానినిఁగూడ నిటఁ
బొందు పఱచుచున్నాను.

మ॥ కపయశ్రీమణి! నీదుభావమణులకై శ్రీ గావ్యంబు
 వీక్షించితికై
 సవిమర్శంబుగ నేమిసెప్పదును యుగస్మద్భావనానల్ప శ్రీ
 క్తివచోఢోరణి తీరు తీయముల జూత తీయంబులింపొందగాఁ
 శ్రీనణానందమొనర్చుఁ దత్కృతి పవి శ్రీ త్రత్వందు
 బోధింసుచుకై॥

మ॥ నుతపేదాంత విశారదుండయిన కాంశ్ర డూర్వకృష్ణమా
 చార్య పం
 డిత కవ్యగ్రణి ముద్దుపెండ్లికొడుకై శ్రీ సీకావ్యకన్యామనః
 పతియయ్యెకై గవయిత్రిణి! యిదిమహాశ్రీ భాగ్యంబు
 వృద్ధంచు నెం
 చితొ యేడూల్పదునొండులోపలి వయ శ్రీ స్నే నీదు
 జామాతకుకై॥

ఇట్లు,
 పదాల రామమూర్తి.

౧౯

శ్రీహన్ ముదివర్తి కొండమాచార్యులు

విద్యాన్

B. H. School

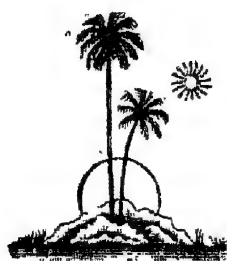
GUDUR

10-7-59

(శ్రీ) మంత్రురాలు మణియమ్మగారు నిర్మించిన మణి
మందిరము మిక్కిలి మక్కువతో కనుగొంటిని వర్తమా
నాంధ్రరచయిత్రీ లోకమున నీమె సముచితస్థాన మలంకరింప
గలదనుటలో నెట్టిసందియములేదు.

ముదివర్తి కొండమాచార్యులు.

విద్యాన్

కృతజ్ఞత

సీ॥ రాజమహేంద్రాన శ రత్నంబునానొప్పి
 కపిసార్వభౌముడన్ శ ఖ్యాతిగాంచి
 భారతంబునువ్రాసి శ ప్రఖ్యాతిగన్నట్టి
 ప్రతిభతోనొప్పిన శ పండితుండు
 మణిమందిరములోకి శ మక్కువతోఁజని
 చూచెనునందలి శ చోద్యములను
 కృష్ణశాస్త్రియుగాంచి శ విష్ణునికొలువును
 పరవశంబునుజెంది శ పలికెనిట్లు

తే॥శ్రీ॥ మఱచె తనగొప్పననంగను శ మాయగాదె
 పొగడెపాండిత్యమునులేని శ పొలితినన్న
 మనుమరాలిగ నెంచెనో శ మదిననంగ
 కృపనుదీవించె శ్రీపాద శ కృష్ణశాస్త్రి.

సీ॥ గట్టిపాండిత్యంబు శ ఘనతయునుండిన
 గర్వమించుకలేని శ కవివరుండు
 వాణియిచ్చినధార శ వంకరగాకుండ
 ఛందస్సుజెప్పిన శ శాంతిపరుండు
 మణిమందిరములోకి శ మక్కువగాఁజని
 పాలుపొందుశ్రీకృష్ణ శ కొలువుగాంచి

యందున్న దేవత శ్రీ లందర పరికించి
నాకుబంధువులంచు శ్రీ నతఁడెఱింగి

తే॥గీ॥ తనయగానన్ను తలచియు శ్రీ తగువిధాన
మెచ్చెనెంతయొ ప్రితితో శ్రీ మేలటంచు
చెప్పెభావాలయందున్న శ్రీ గొప్పలెంచి
ఘనుడుకాండూరి కృష్ణార్జ్య శ్రీ కవివరుండు.

సీ॥ సంస్కృతాంధ్రములందు శ్రీ చక్కనికృషిసల్పి
విద్యానుబిరుదుల శ్రీ వెలయుచున్న
కవిసహోదరులెల్ల శ్రీ ఘనతరదీపెనల్
పంపుటచూడనా శ్రీ భావమందు
నటనకుదిట్టయా శ్రీ నలువరాణియెవారి
మనసునందుననిల్చి శ్రీ మాయజేసి
గర్వమన్బీజంబు శ్రీ గట్టిగానాలోన
నాటింపతలచెను శ్రీ నాకుదోచె
పండితుల్ పొగడుట శ్రీ భారతికేయిచ్చి
దీపెనలన్నియు శ్రీ తీసికొంటి

తే॥గీ॥ పంచివేసితికాని నే శ్రీ పంచకున్న
నెట్టుభరియింతు నింతటి శ్రీ గట్టిబరువు
న్యాయమందురొకాడేని శ్రీ నరసిమిరు
పరమపండితవద్యులు శ్రీ పల్కవలయు.

ఇట్లు పండితవీధేయరాఱు.

శ్రీమతి, సుంకర మణిరామచంద్రరావు.

శ్రీ కృష్ణాయ నమః

మణిమందిరము

దేవతాస్తుతి

కం॥ శ్రీవ్రాసిన శుభమిచ్చును
శ్రీవేడిన సంత లోనె శ్రేయముగలుగున్
శ్రీవరుస నె సిరులుండును
శ్రీనర్లము గావ్యమునకు శ్రీక్షేమముగాదే 1

ఉ॥ అమ్మరొరమ్మనంచునిను శ్రీ నారడిచేసితి నంచు రాత్రిమా
యమ్మను బోలివచ్చితివిరయంతటత్రిప్పియు కాళ్ళునొవ్వగా
దుమ్ములు రేగునట్లునను శ్రీతోందరఁజేసియు నెందుబోతి? నే
బమ్మెరపోతరాజునటె శ్రీ భారతినిన్ గని పెట్టిపట్టగన్. 2

తే॥గీ॥ శ్రీలుచిందెడు చిరునవ్వు శ్రీ స్నేహమొలుక
నేనుజేసెడుపనులందు శ్రీ నేర్పునిచ్చి
తోడఁబుట్టువు చందానఁ శ్రీ దోడనున్న
గణపతయ్యకు నేనెప్పు శ్రీ గారెలిడుదు. 3

తే॥గీ॥ మనసునందలి కోర్కెల శ మర్మమెఱిగి
 యడ్డుగల్పించి నొప్పించి శ యలఁతఁబెట్టి
 నామనోఽచ్చేదో పరికింప శ నన్నువిడని
 యాదిశక్తికిఁగై మోడ్తు శ ననవరతము. 4

తే॥గీ॥ సృష్టినొనరించి పాలించి శ నష్టపఱచి
 న్యాయనిర్ణయ మెఱుంగంగ శ నటనసల్పి
 మనుజులందున మనుజులై శ మసలుచున్న
 ముగురుమూర్తులఁగేల మోడ్తు శ మోదముగను. 5

తే॥గీ॥ సతుల సౌభాగ్యదేవియో శ శంభురాణి!
 స్త్రీలశోభనదేవియో శ శ్రీరమాంబ!
 సర్వవిద్యల నొసఁగెడు శ శారదాంబ!
 అందుకొనరమ్మ నాదు న శ ల్పాంజలులను. 6

తే॥గీ॥ భారతీయుల పాలిటి శ బంధులార!
 దేవలోకనివాస సు శ దీప్తులార!
 యష్టదిక్కులనేలెడు శ నన్నలార!
 కరుణదీవించుడయ్య నే శ కరముమోడ్తు. 7

తే॥గీ॥ చీకటులుచీల్చి చెండాడి శ చిత్రమొదవ
 తూర్పుదిక్కున నుదయించి శ నేర్పుమీర
 మమ్ములేపుచు మహిలోన శ మహిమజూపు
 కర్మసాక్షికినేనెప్పు శ కరము మోడ్తు. 8

తే॥౧॥ శాలమనసుల నవ్వించు శ భాగ్యరాశి
భువిని వెన్నెల కాయించు శ పుణ్యమూర్తి
మామలకు తాతతండ్రుల శ మామయైన
చందమామకు కేల్ మోడ్డు శ సంతసమున. 9

తే॥౧॥ అణువు మొదలుగ నాకాశ శ మంత్యమనంగ
బ్రహ్మ తేజస్సు నిండియే శ పరగుచుండ
చేతులెత్తని ప్రాణికి శ చేటుగాదె
కానసృష్టికినే నెప్పు శ కరముమోడ్డు. 10

శ్లో॥

క వ యి త్రి చ రి త్ర

సీ॥ శ్రీదేవి వాసంబు శ శృంగార నిలయంబు
రత్నాలపేటిక శ రాజమండ్రి
రాజరాజేంద్రుండు శ రాజ్యంబుచేసిన
రంగైన బంగారు శ రాజమండ్రి
కవినన్నయాఖ్యచే శ గంటంబుఁ బట్టించు
రాజకవీంద్రులశ రాజమండ్రి
గోదావరీనాద శ గుంభితక్షేత్రంబు
రత్నాలదీవి యీ శ రాజమండ్రి

తే॥గీ॥ రమ్యకవులకు వాసంబు శ రాజమండ్రి
 రత్నవర్తక వైశ్యుల శ రాజమండ్రి
 రామరాజ్యమునంటిది శ రాజమండ్రి
 రమ్యరత్నాలుగలకొండ శ రాజమండ్రి.

11

సీ॥ పేరుగాంచినయట్టి శ పేపరుమిల్లుండె
 కోటిలింగాలునాన్ శ వాటియుండె
 దేవాలయములెన్నో శ తేజరిల్లుచునుండె
 గౌతమబుషివర్య శ ఘట్టముండె
 ఆంధ్రకేసరివంటి శ యాంధ్రులు చదివిన
 మునిసిపల్ హైస్కూలు శ ఘనతనొప్పె
 కోటలోపలియంచు శ కోటకావలియంచు
 కోటగుమ్మంబంచు శ గుర్తులుండె

తే॥గీ॥ దాననుండిరి మాతాత శ దండ్రులెల్ల
 అదియె నాజన్మభూమియై శ నమరెజగతి
 బాల్యమంతయు గడపిన శ భాగ్యభూమి
 రమ్యరత్నాలు గలకొండ శ రాజమండ్రి.

12

సీ॥ శ్రీపాదశాస్త్రినా శ చెన్నొందు చుండెడు
 కవిసార్వభౌముండు శ కలఁడు కలఁడు
 శాంతహాపముడాల్చి శ శ్యామలాంబ యనంగ
 గ్రామ దేవతచూపు శ కరుణ గలదు

సంస్కృతబోధల శ చక్కని విద్యల
కాంగ్రెసు భవనంబు శ కలమదాన
అర్జునాలరొకటి శ యందంబుగానుండె
కళలిచ్చుకళలెన్నో శ కలవుదాన

తే॥ గీ॥ గాన కోవిదులెందరో శ ఘనులుగలరు
అటలందునమేటులు శ నందుగలరు
అదియెమెట్టిన యింటికి శ నమరుచూరు
రమ్యరత్నాలుగలకొండ శ రాజమండ్రె.

13

సీ॥ తవ్వల వంశంబు శ తగుపేరుగాంచెను
బలిజవంశములందు శ ప్రతిభగాంచి
తాత తరాలుగా శ ధరకీర్తిగాంచిరి
యగ్రహారములుంట శ నధిపులనుచు
నాకు ముత్తాతయా శ నాగన్నయనగను
తండ్రె తండ్రెనిగన్న శ తండ్రెయతడు
తాత వీరాస్వామి శ ధన్యులై నటువంటి
నాతండ్రెగారికి శ నాన్నయామె

గీ॥ అతడుగాంచెను నల్లర శ ననుగుసుతుల
చూడకృష్ణయనాగేశ శ సూర్యరంగ
రావుపేరులనొప్పిరి శ రమ్యగుణులు
తలపరంగరావనువారె శ తండ్రెనాకు.

14

సీ॥ సీతమ్మ యనంగను శ తాతమ్మ నాకాయె
 గౌరమ్మ నాన్నను శ కన్నతల్లి
 గౌరమ్మసీతమ్మ శ ఘనకీర్తి గాంచిరి
 ధర్మాత్మురాండ్రని శ ధరణియందు
 అన్నదానముచేసి శ మన్ననల్ పొందిన
 మగువలంచును వారిఁ శ బొగడుచుండ్రు
 తెలిసినవారెల్ల శ తేటగాఁజెప్పంగ
 వినియుంటి నాబాల్య శ వేళయందు

తే॥గీ॥ అట్టితవ్వల వంశంబు శ పట్టినేను
 రంగరావనుపేరున శ రమ్యకవిత
 నెఱుగు నాతండ్రినుడులన్ని శ మెఱుగులేక
 చెదలు కొఱుకంగ యవియన్ని శ చెదరిపోయె. 15

తే॥గీ॥ చిన్నతనమాట నాకప్పు శ కన్నతండ్రి
 గారికవితల దాచంగ శ నేరనైతి
 అంత్యదశయును వారికి శ నపుడెవచ్చె
 వారికబ్బంబు నెలువడు శ వసతి తొలగె. 16

తే॥గీ॥ ఊహా తెలిసిన దాదిగా శ నుర్వీయందు
 అడుగు చుండెడు నవియెల్ల శ నపుడెయిచ్చి
 ప్రేమతో పెంచినట్టి నా శ పితృమూర్తి
 కన్నతండ్రికి నేనెప్పు శ కరముమోడ్తు. 17

తే॥గీ॥ చిన్నప్రశ్నల వేయుచు శ చెంతవిడక
చందమామయ్యకథనాకుఁ శ జక్కజెప్పు
మనగ నాకథఁజెప్పుచు శ మందలించు
కన్నతండ్రికి నేనెప్పు శ కరముమోడ్తు. 18

తే॥గీ॥ చుక్కలెట్టులు పుట్టెనో శ సూర్యుడెట్లు
కొండమీదికి నెక్కెనో శ గోటుగాను
ననెడు ప్రశ్నలకెల్లను శ నపుడెసెప్పు
కన్నతండ్రికి నేనెప్పు శ కరముమోడ్తు. 19

తే॥గీ॥ దేవుఁడెట్టులు పుట్టించె శ దేశమంత
అలపురాదయ్య యోనాన్న శ యతనికన్న
అపుడె పకపకనగుచును శ నంతఁజెప్పు
కన్నతండ్రికి నేనెప్పు శ కరముమోడ్తు. 20

తే॥గీ॥ బయట పదిమందిలోనుండి శ పలుకుచున్న
నిదురవచ్చెను నాకని శ నేనుబిలువ
సెలవునిండని స్నేహితుల్ శ చెంతనుండి
యపుడెవచ్చెడునాన్నకే శ యంజలిడుదు. 21

తే॥గీ॥ బుజమునందున నిడుకొని శ బుజ్జగించి
భాగవత పద్యరత్నాలు శ పఠనఁజేసి
జోలబాడంగ నాకప్పు శ జోగురాగ
నిదురఁబుచ్చెను నాన్నకేరనిడుదునతులు. 22

తే॥గీ॥ కాసులమ్మణి నాన్న! ఓ శ కన్ననాన్న
కథలజెప్పుదు రమ్మను శ కమ్మనైనఁ
వచ్చిరానట్టిమాటల శ వంపులరసి
చేతనెత్తెడు నాన్న కే శ జేజెవిడుదు. 23

తే॥గీ॥ రాజుకూతురు కథజెప్పు శ మోజుమీర
రాజుకూతురులాగ నే శ రమ్మముగను
నాన్న నేర్తును నరునది శ నాల్గువిద్య
లనిన నవ్వెడునాన్న కే శ వినఁజేతు. 24

తే॥గీ॥ అపుడెయధ్యాత్మ రామాయశాదిగీత
ములను జెప్పించెగాన వృశ్ధులనుజేర్చి
భారతంబును బాగుగ శ పఠనఁజేసి
కథలజెప్పెడి నాన్న కే శ కరముమోడ్తు. 25

సీ॥ మిన్నువిరుగుచున్న శ మీదబడుచునున్న
తలయెత్తిచూడని శ తలఁపునాది
తిట్టిన పొగడినరగట్టిగా విననట్టి
మందమైనటువంటిరమనసునాది
కష్టంబుసుఖమును శ కనుగొనఁ జాలని
ప్రమానునుబోలినరమతియునాది
ఆకలియనుచునుగనమ్మదగ్గరనైన
నడిగి తిననియట్టిరజడతనాది

తే॥గీ॥ అట్టినారీతులనుగని శ పెట్టి చూచి
నెఱ్ఱితల్లి యటంచును శ విసుగునెఱుంగ
కుండ నామీదచూపుచు శ నిండుప్రీతి
కసరు తెరుగరునన్నెప్పు శ కన్నతండ్రి.

26

సీ॥ నాకువచ్చెడి కలలోనాన్నతోఁజెప్పంగ
నద్భుతంబుగ నన్ను శ నరయువారు
కలలోన కొండపై శ కలదు నాకొకమాత
ఆయమృనాకోర్కె శ లమరదీర్పు
ప్రతిరాత్రిపేచీలు శ పడకనుండియులేచి
అమ్మతీర్చెను నంచు శ యలుకతోడ
మీరెవ్వరునునాకు శ నేడుగానీవద్దు
అమ్మయే యిచ్చును శ ననుచుబల్కి

తే॥గీ॥ చిన్నకోపంబు దాల్చెడు శ నన్నుఁజూచి
కరముచేనెత్తి ముద్దాడిరకొతుకముగ
అమ్మరావమ్మ ననుగన్న శ కొమ్మయనుచు
నన్ను నవ్వించువారు మానాన్నగారు.

27

సీ॥ బడినుండివచ్చుటగడియైన నాలస్య
మగునేని మనసున శ దిగులాజెంది
నొకరులనుబంపి శ నాబడివరకును
మనసుండఁ బట్లక శ మరియువారె

ఎదురుగనచ్చియు శ నెన్నాల్లోచూడని
నిశమున నన్ జూచి శ వేడ్కపసుచు
నాచేయిఁ బట్టుచు శ నాప్యాయ మొదవగా
నడిపించుకొనివచ్చిరకడుముదాన

తే॥గీ॥ అమ్మయేటికి నాలస్యమయిన దనఁగ
ఆటజెప్పిరి కోలాట శ పాటతోడ
ననఁగ నాచేతపాడించి శ నవ్వుకొనెడు
కన్నతండ్రికి మించినరఘునులుగలరె.

28

సీ॥ ఎండకాయుచునుండ శ వేసవికాలంపు
గాడ్పులు చెవిసోకి శ కాల్పుచుండ
బడికి వెళ్ళేడు నాకు శ బలపాల పెట్టెలో
చిల్లరడబ్బులు శ చేతవైచి
నోరెండిపోవును శ దారిలో సోడాను
కొనిపుచ్చుకొనుమమ్మ శ యనుచుఁజెప్పి
మరునాడు కూడను శ మరల డబ్బులువేయ
పెట్టెతెరువ డబ్బు శ లట్టెయ్యండ

తే॥గీ॥ నపుడెయాశ్చర్యముగఁజూచి శ యనును నిట్లు
ఏమి తెలియనిపిల్ల నే శ నేమిసేతు!
బ్రతుకు దేరువును నెరుంగని శ బాలయనుచు
తలఁచి చింతించువ్వాడు నా శ తండ్రిగారు,

29

సీ॥ మానాన్న నన్నంత శ్రమక్కువతోఁజూడ
 మాయమ్మ సన్నొక్క శ్రమాటయనదు
 నాతోడబుట్టువుల్ శ్రమనురాగముగఁజూచి
 యాగరింతురు నన్ను శ్రమధికముగను
 బంధువులందఱు శ్రమబాగుగా నేనన్న
 గౌరవించెడువారు శ్రమఘనముగాను
 చదువుజెప్పెడివారు శ్రమకుదురైన బిడ్డని
 వారితనయలాగె శ్రమగౌరవింతు

తే॥గీ॥ ఆటలాడెడు చెలులును శ్రమనక్కచెల్లె
 లనఁగ చూచెడు వారెంతో శ్రమక్ష్యముగను
 హాయిగొలిపెడు నాబాల్య శ్రమందు సౌఖ్య
 మెట్టివారికి రాదని శ్రమపట్టిచెపుదు. 30

తే॥గీ॥ అప్పుడుండిన మాయంటి శ్రమహద్దురీతి
 పరగ పదియేండ్ల ప్రాయంపు శ్రమబాల్యమందె
 బడికి వెడలుటమానిన శ్రమపడతినేను
 వినుఁడుచెప్పుదు నాదగు శ్రమవంతగాధ. 31

తే॥గీ॥ నాన్నచేర్చుము హైస్కూలు శ్రమనందుననుచు
 నేనుపేచీలఁ బెట్టంగ శ్రమనేర్చుగాను
 మగువ నీతొలఁదెల్పుకు శ్రమమారిశతక
 పద్యములఁజెప్పి బోధించు శ్రమబాగుగాను. 32

సీ॥ ఆసతీయన నూయరయందాల కథఁజెప్పి
 సీతమ్మ కథనంతఁ శ్ర జక్కఁజెప్పి
 చంద్రమతీదేవి శ్ర చందమంతయుఁజెప్పి
 సుమతిగాధను నున్న శ్ర సాంపుఁజెప్పి
 దమయంతి కథనెత్తి శ్ర ధర్మమంతయుఁజెప్పి
 ఆస్వయంప్రభ కథ శ్ర యపుడుసెప్పి
 భారత కథలెంచి శ్ర పతిధక్తియనఁజెప్పి
 వారిమించినవారు శ్ర లేరటంచు

తే॥గీ॥ మనసుసొప్పించకుండంగ శ్ర మాటఁజెప్పి
 బుజ్జగింతురు గాని నే శ్ర పోర్తుఁబెట్ట
 కోపగించరునామీద శ్ర కొంచమైన
 కసరు పెరుగనివారు నా శ్ర కన్నతండ్రి. 33

తే॥గీ॥ అంతలోననె మానాన్న శ్ర యసులఁబాసె
 బాధతెలియని మనసుకు శ్ర బాణమనఁగ
 నాన్నమరణంబునన్నెంతో శ్ర నలతబెట్టె
 దైనమాయలనెఱుగంగఁ శ్ర దరమె తలవ. 34

తే॥గీ॥ అంతనాకేమిలోచక శ్ర చింతగాను
 బడికిపంపుడు నన్నని శ్ర పట్టుబట్ట
 స్కూలుపాఠ్యాప్తురు యెట్లెడు శ్ర శుద్ధయశులు
 శాంతినుండిరి నరసింహ శ్ర శాస్త్రిగారు. 35

తే॥౧॥ చదువుచెప్పట కొఱకును శ్ర ముదముగాను
వారిబిలిపించిపెట్టిరి శ్ర నై నముగను
జీతమనిగాక ప్రేమతో శ్ర తాతవలెను
పాఠములఁజెప్పె నాకంత శ్ర పట్టుదలగ.

36

సీ॥ అంగ భాషను నేర్ప శ్ర నపుడెమొదలుపెట్టి
నాశ్రద్ధగని వారు శ్ర నయముతోడ
చింతించ వలదమ్మ శ్ర యెంతేసివిద్యను
నేర్వంగవచ్చును శ్ర నింటిలోన
ఇంగ్లీషభాష నీ శ్ర వెంతయొ వడినేర్చి
చదివి పరీక్షకుఁ శ్ర జనగవచ్చు
ననుచు దెల్పుచునాకు శ్ర ఘనత మీరగఁజెప్పె
స్కూలుపై నల్కోర్పు శ్ర సూత్రములను

తే॥గీ॥ ఇట్లులెంతయుశ్రద్ధగా శ్ర పట్టిచెప్పి
చక్కనై నట్టి జ్ఞోకాలు శ్ర చదువుచుండి
దానియర్థంబు చెప్పెడు శ్ర తాతబోలు
నట్టి నరసింహ శాస్త్రికే శ్ర నతులఁజేతు.

37

సీ॥ మావీధి గదిలోన శ్ర మరియెవ్వరోగాని
శాస్త్రిగారినిఁ జూచి శ్ర చనవుతోడ
పావుఘంటకులోనె శ్ర పాఠంబు చదివెనా
యేమిచెప్పితిరని శ్ర యెంచియడుగ

ననుభవంబున్నట్టి శ్రీ ఘనుడగునాశాస్త్రి
 పకపక నగుచును శ్రీ పలుకునిట్లు
 రానివారికివిద్య శ్రీ రాత్రియుపగలైన
 చెప్పిన నచ్చునా శ్రీ చిన్నపలుకు
 విద్యనేర్చుటకేను శ్రీ వెడలుటలేదయ్య
 జన్మాంతరాపాస శ్రీ జడతనుండి

తే॥గీ॥ లేపుచుంటిని నామెను శ్రీ వీపుతట్టి
 యనుచు చెప్పితి నిన్ననే శ్రీ యతనితోడ
 ననుచు నవ్వుచు మరునాడు శ్రీ నాకుజెప్పు
 నట్టిసరసింహాశాస్త్రికే శ్రీ నతులఁజేతు.

సీ॥ పెద్దవారలువారు శ్రీ పిల్లగాఁజూడక
 మీరని పిలిచినన్ శ్రీ గౌరవింప
 తాతబోలినవారు శ్రీ తండ్రికిగురువులు
 మీరని నన్బిల్వ శ్రీ మేలుగాదు
 అనిన నవ్వుచుశాస్త్రి శ్రీ యౌ నది నిజముమ్మ
 చిన్న పెద్దలులేవు శ్రీ చిత్తమునకు
 మీయందుభారతి శ్రీ మేళవించియెయుండె
 గౌరవించుట తప్ప శ్రీ కాదటంచు
 చిరునవ్వుతోవిద్య శ్రీ గరవినయటువంటి
 సరసింహాశాస్త్రికే శ్రీ నతులఁజేతు

తే॥గీ॥ కొంత కాలము చదువందు శ్ర కొరతలేదు
కానివిఘ్నంబు గలిగెను శ్ర కర్మఫలము
కంటిలోదుమ్ముపడి వారి శ్ర కంటిచూపు
కనుపడకపోయె వార్ధక్య శ్ర కాలనూట.

39

సీ॥ అంతటనాలోన శ్ర వంతనుజెందితి
చదువుకు నోచని శ్ర చానననుచు
శాతమియనియెడు శ్ర గ్రంథాలయమునుండి
పుస్తకాల్ తెప్పించి శ్ర పొలుపుమీర
చదువుచుండియు నేను శ్ర చక్కనై నటువంటి
భాగవతంబును శ్ర పఠనజేసి
నరసింహశతకశం శ్ర కరకృతలక్ష్మీ నృ
సింహుని నుతియును శ్ర చెప్పుచుందు

తే॥గీ॥ గీతచదువుచు కాలంబు శ్ర గెంటుచున్న
పెండ్లిచేసిరి శాకపు శ్ర పెద్దలంత
నింకనాయుత్తవారిదా శ్ర యింటిరీతి
యదియుఁ జెప్పెద నికమీద శ్ర నందముగను.

40

సీ॥ సుందరంబయినట్టి శ్ర సుంకర వంశాన
రామయ్యనాయఁడు శ్ర రత్నమనఁగ
సాధుసంతర్పణ శ్ర సతతంబు చేయుచు
రాజయోగంబున శ్ర తేజమొందె

యెట్టేటులన్నియు శ్ర సప్తంబులయినను
 ధర్మంబు విడువని శ్ర ధన్యుడతడు
 పత్ని రామాయమ్మ శ్ర పతిసేయుపనులకు
 నడ్డంబు పలుకని శ్ర యబలయట్టి

తే||గీ|| పావనంబైన దాంపత్య శ్ర ఫలముగాను
 జనన మందిరినాపతి శ్ర జనకులరయ
 ప్రతిభగాంచిరి వైద్యాన శ్ర ప్రముఖులనుచు
 స్వామి యనుపేర బరగు నా శ్ర మామగారు. 4

సీ|| పదిమంది వత్తురు శ్ర పలుకులబలమేమొ
 స్వామినాయుడుగారి శ్ర సఖ్యమునకు
 ఉచితంబుగావైద్య శ్ర మోక్షుతో చేయంగ
 ధర్మాత్మ డాక్టరు శ్ర దారులనిరి
 పేదలనందఱి శ్ర బ్రేమతో చూడంగ
 కనికరంబున జాల శ్ర ఘనతగాంచె
 అందఱు సమ్మచు శ్ర నాదరించుచున్న
 మహాసీయుడా నాయు శ్ర డహహయనిరి

తే||గీ|| ధరణి సుంకరవంశమన్ శ్ర తరువునందు
 స్వామియొక్క పుష్పరాజంబు శ్ర సంభవెల్లె
 పలుదెసలు వీచెనాపుష్ప శ్ర పరిమళంబు
 మరపురానట్టివారు నా శ్ర మామగారు. 4

సీ॥ సర్వంబు తెలిసియు శ గర్వంబునెరుంగక
తండ్రిజోలినవారు శ ధన్యతములు
సంస్కృతాంధ్రములన్నఁ శ జక్కనియభిలాష
పండితి స్నేహన శ నుండువారు
మాయమర్కములేని శ మనసొప్పియుండుట
గొప్పవారనఁగను శ నొప్పవారు
వారియింటికి నేను శ శౌరవమొప్పంగఁ
బెద్దకోడలనైతి శ పేర్చితోడ

శే॥గీ॥ ఘనుల నా మామగారంత శ గారవించి
తనయగానన్న జూచిన శ తగువిధంబు
మాటు పడదయ్యె మనసును శ దాటుకొనదు.
మరపురానట్టివారు నా శ మామగారు

43

సీ॥ మణియమ్మయనుచును శ మనసార బిల్చుచు
సొక్కుచు ప్రేమతోఁ శ జూచువారు
స్వల్పసేవకునైన శ నల్పసంతోషంబు
పొందుచు పరులతో శ పొగడువారు
తల్లిలాగునసేవ శ లెల్ల చేయునునాకు
ననుచుచెప్పెడువారు శ నన్నుగూర్చి
అధ్యాత్మకీర్తన శ లన్నియుపాడించి
సంతసించెడువారు శ సంభ్రమముగ

తే॥గీ॥ పద్యముల్ శ్లోకములనన్ని శ పఠనఁజేయ
సాచ్చమైనట్టి వాక్కని శ మెచ్చుకొనుచు
తండ్రి మరపించగలవారు శ ధన్యులరయ
మరపురానట్టివారు నా శ మామగారు.

4

సీ॥ నాపతి యంతట శ నరిగైవైజాగుకు
వైద్య విద్యనునేర్చి శ వచ్చుకొంటకు
పదము లొత్తెడువేళ శ పలుమారుజెప్పను
బాగుగా చదువంగ శ పట్టుబట్టి
జాబునువ్రాయుము శ శ్రద్ధగాసేవని
కన్నకూతురుమాడ్కి శ కాంచినన్ను
చెప్పియు మరునాడు శ చెంతకుననుబిల్చి
కమ్మవ్రాసితెమణి శ యమ్మయనును

తే॥గీ॥ చనవు నిచ్చియు నన్నెంతొ శ ఘనతగాను
తండ్రిలేరను లోటును శ తరిమెవారు
నన్నుజూచిరి యెంతయు శ మిన్నగాను
మరపురానట్టి వారు నా శ మామగారు.

45

సీ॥ నాచిన్నతనమున శ నాతండ్రిగారును
మామగారును నెంతొ శ మైత్రితోడ
రోజునకొకసారి శ మోజుగావచ్చుచు
మానాన్నతో పాడు శ మాటలాడి

ఏమాటయైనను శ నిష్టంబుగాఁజెప్పి
 సలహాలనడుగుచు శ సరియెయనుచు
 పెద్దవారిగ నెంచి శ కొద్దియైనను దెల్పి
 గౌరవించెడువారు శ ఘనతమిర

తే॥గీ॥ మామగారును నాన్నయు శ మాటలాడ
 కాఫిత్రాగెను కాలంబు శ కాదు గాన
 చిక్కనై సట్టి మజ్జిగ శ చక్కదెచ్చి
 మామగారికి నేనీయ శ మక్కువగను.

46

తే॥గీ॥ పేరుయేమిటి నీదని శ ప్రీతిగాను
 నడిగినను పల్కునటువంటి శ నన్నుఁజూచి
 పల్కులేరావమీదగు శ పాపకనుచు
 నాన్నతో గూడి వారును శ నవ్వుపారు

47

సీ॥ కార్లుతక్కువయట్టి శ కాలంబునందున
 మామగారు కొనిరి శ మంచికారు
 సాయంతనపువేళ శ చక్కగ కారులో
 రోగులచూడంగ శ నేగువారు
 వారిఁజేరివరువచ్చి శ వాకిలిముందుకు
 ననుబిల్చి రమ్మను శ చనవుగాను
 జోడుతో మేజోళ్లు శ జోడించి నేతేగ
 కారులో నాతండ్రి శ కాళ్ళకేయు

తే॥గీ॥ ఇంతలోమామగారెక్క శ వింతగాను
నన్నజూచుచు నవ్వుచు శ ననునునిట్లు
ఎట్లు నచ్చెనుకాదును శ నెక్కుకొఱకు
పిల్చినను పల్కునట్టి నీ శ పిల్లతాను.

48

స్త్రీ॥ నా తోడ మాట్లాడ శ నామోషిగానీకు
నాకారునెక్కంగ శ న్యాయమాన
యనిచేయి బట్టియు శ ననుబిల్చినన్ గాని
వారిదగ్గర గాను శ జరుగ నేను
మరునాడు వచ్చియు శ మా యింటకూర్చుండి
మానాన్నప్రక్కను శ నన్నజూచి
మాంగదాయేమి మీ శ ముద్దుకూటారటంచు
హేలగాననుజూచి శ గేలిచేయ

తే॥గీ॥ నపుడు నవ్వుచు నిట్లను శ నాన్నగారు
నోరులేనట్టి బాలిక శ దూరమైన
బడికి పంపగ కూడను శ భయమునాకు
వెట్టిదనిచెప్పువారు నా శ వెట్టితండ్రి.

49

తే॥గీ॥ కొత్తవారలు కాదు నా శ యత్తవారు
అపుడుకూడను నాకర్మ శ యడ్డమయ్యె
మామగారును మరణింప శ మనసునందు
తిగిలెరెండవ బాణంబు శ ధాటిగాను.

50

1958 సం॥ స్వప్నము: అంకితము

సీ॥ నెట్లారనుండంగ శ పిల్లలు నేనును
 చల్లని పంకాను శ మెల్లవైచి
 పదిఘంటలాయెను శ నిదురపొండనుచును
 కథలాపనేను న శ క్కాలమందు
 పతియేగియుండిరి శ పనిగల్గిదూరాన
 నిడదవోల్ మిత్రుని శ నిలయమునకు
 అపుడె నిద్దరరాక శ యటునిటువొడ్లుచు
 గడచినకాలమే శ కండ్లదోచ

తే॥గీ॥ అంతదలఁచితి బాల్యంపు శ టాటలన్ని
 దలఁచినంత నె నాతండ్రి శ తలఁపు గలిగె
 తండ్రిబోలిన వారలు శ ధన్యులయిన
 మామగారును నాకప్పు శ మదికిరాఁగ.

51

తే॥గీ॥ వారలుండిన నేనెంతో శ వాసిచెంది
 భువిని రాణింతుననుచును శ బుద్ధిగలుగ
 అట్టివారల ఋణమునే శ నెట్టుదీర్తు
 ననుచు దలపంగ నామది శ సలతఁజెందె,

52

తే॥గీ॥ శాంతినిలయాలు గట్టియు శ సత్రములను
 కట్టియూయంగఁ జాలిన శ కాంతగాను
 నునసునూహలఁ కృతిగ నే శ ఘనతకూర్చి
 తండ్రిమామల పాదాల శ దండనిడును.

53

తే॥గీ॥ అనుచుఁ దలఁచితి మనసున శ సంతలోనె
 కలఁతఁజెందిన నేనపు శ కనులుమూయ
 వీధితలుపును తట్టుచు శ వింతగాను
 పరిచయంబుగ పిలిచిన శ పరుగుతోడ.

54

సీ॥ గబగబ వెడలి నే శ గడియతీసియువేగ
 వచ్చిన వారిని శ గ్రుచ్చిచూచి
 గడపదాటియు వారు శ గదిలోకివచ్చిన
 మాన్ పడి నానోట శ మాటరాదు
 మానాన్నప్రక్కను శ మామగారుండిరి
 చోద్యమాయెను నాకు శ చూడగాను
 చిట్టచివరకప్పు శ చేరునగనుపించు
 పేముకుర్చీలెత్తి శ పీఠివైచి

తే॥గీ॥ కండ్ల నెత్తుచు వారిని శ గాంచిన-త
 నన్ను చూచుచు చిరునవ్వు శ నాట్యమాడ
 అందుకూర్చుండనేసంత శ నచటి కరిగి
 వారిపాదాలమ్రొక్కంగ శ వంగునపుడు.

55

తే॥గీ॥ సన్నునొంటిగ విడిచియు శ నాన్నమీద
మామగారను నేదేశ శ మందునుంటి
రింతకాలంబునకునేను శ నిచటనుండ
సన్ను వెదకుచువచ్చితో శ నాన్నయనిన.

56

సీ॥ గట్టు తెగిన యట్టి శ గంగాప్రవాహంబు
హద్దులేకుండను శ నరుగుపగిది
నాకండ్ల సీరేమొ శ దాకొన్నరీతిగా
జలజల నర్పంపు శ జల్లులయ్యె
నాల్గుసాదాలను శ నాదుచేతులఁ బట్ట
కన్నీటిజలములే శ కాళ్ళకడిగె
నాతండ్రి కన్నీట శ వాతల తడిసెను
మామగారప్పు నన్ శ మందలించి

తే॥గీ॥ గడ్డమెత్తియు కన్నీరు శ కరముతోడ
తుడిచివైచుచు ప్రేమతో శ నుడివిరిట్లు
చూడుమణి యమ్మనీవిట్లు శ వాడియుండ
నాన్నగారెంతో నిన్జూచి శ నలతబడిరి.

57

సీ॥ నాయఁడుగారెంతో శ నలతనుగొన్నాడు
నీదైన తీరును శ నిలిచిచూచి
దేశాటనములాయె శ తీరికయ్యెను మాకు
నీచెంతనుందుము శ నిక్కముగను

అనుచు నోదాబ్దుచు శ్ర సందున్నబిడ్డల
 చిరునవ్వుతోగాంచి శ్ర చేతులెత్తె
 చంటిబిడ్డయు నేడ్వ శ్ర చప్పునలేచితి
 కన్నీటితోనిండి శ్ర కన్నులుండె

తే॥గీ॥ సద్భుతంబైన కలవచ్చె శ్ర ననుచునేను
 మోదమంతితి వారికి శ్ర మ్రొక్కిమదిని
 సట్టి నాతండ్రి మామల శ్ర గట్టికరుగా
 కాచుచుండును నన్నెట్టి శ్ర కాలమందు.

తే॥గీ॥ వారికంకిత మీయన శ్ర వాఁగాను
 భావరాసుల నాకిచ్చె శ్ర భారతమ్మ
 తండ్రిమామల యీత్యల శ్ర దనరు శక్తి
 నాకుతోడొచ్చు కలమును శ్ర నడుపుగాక.

కవయిత్రి మామగారు

కృతి పతి

శ్రీ సుంకర స్వామినాయుడుగారు

చార్టర్డ్ - రాజమండ్రి.

కవయిత్రి తల్లడిగారు

కృతిపతి

శ్రీ తల్లడిగారు నాయుడుగారు

చ. యమ. - రామమంత్రి.

గ్రంథావతరణ సంకల్పము ప్రతిన

—అక్షరము—

సీ॥ తల్లిదండ్రులనెంచి శ తగుభక్తితో మ్రొక్కి
అత్తమామలకంత శ యార్థి మ్రొక్కి

* వీరభద్రుండన శ వెలసిన యటువంటి
పాపతోబుట్టుకు శ భక్తి మ్రొక్కి

అత్తింటి పుట్టింటి శ యారాధ్యదైవాల
కులదేవతలకంత శ కోరి మ్రొక్కి

ఛందస్సు నెరిగించి శ చక్కంగఁజేసిన
కాండూరి కృష్ణార్య శ కవికి మ్రొక్కి

తే॥గీ॥ వ్రాయుచుంటిని నాచిన్న శ వ్రాతలోన
పిలుచుచుంటిని పరమాత్మ శ పలుకుమనుచు
పలుకకున్నను చెవుదు నే శ పఠగించి
దైవమే లేదటంచు నీ శ ధరణియందు.

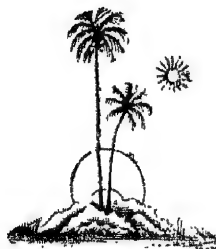
60

సీ॥ వరపవిత్రతనాకు శ పరమలక్ష్యంబేని
పతిపాదముల గొల్చు శ సతినెయేని

* నాతోబుట్టువు చంటిబిడ్డగా నుండి చనిపోయెను. వానిని వీరభద్రుడనుపేరుతో కొల్చుట మా దేశాచారము.

ఊహ తెలిసినంత శ నుర్వీయందుననున్న
 పాపాలభయపడు శ పడఁతి నేని
 పెద్దలయందున శ నొద్దిక గానుంఁడి
 వారిప్రేమను బొందు శ వనిత నేని
 దేవతాశక్తియే శ భావాల నియ్యంగ
 కవితను మొదలిడు శ కాంత నేని

తే॥గీ॥ పల్కిరమ్మింక నాయుంట శ పదమునిడగ
 రావదేనియు నిన్నింక శ రచ్చకేడ్చి
 పరువుదీతును నిదియ నా శ ప్రతినవినుము
 దైవమేలేదటంచు నీ శ ధరణియందు.

మ బో మ ం ది ర

ప్రా రం భ ము

సీ॥ శ్రీనివాసాయ నమః శ్రీనివాసాయ నమః
చక్కని నవ్వుల శ చక్రధరుడ
అలరినైకుంతాని శ కండాలరాజువై
ధర్మపాలనచేయు శ ధర్మదేవ
దశరూపముల దాల్చి శ ధర్మసంస్థాపన
పాలిపోందఁజేసిన శ పుణ్యమూర్తి
సర్వజీవులకును శ సమవర్తనుడవై న
తండ్రినీవేకదా శ ధర్మదూప

తే॥గీ॥ అట్లునేనొక తనయను శ నాదిమూర్తి
 భక్తినాతిభ్యమిత్తు నా శ శక్తికొలది
 రమ్మ రమ్మయ్య మణిమంది శ రాని కనిన
 పలుక వేలయ్య పరమాత్మ శ పంతమేల.

సీ॥ కరిని గాచినయట్టి శ ఘనుడవునీవంచు
 ప్రహ్లాదుఁ బ్రోచిన శ ప్రభుడవంచు
 భక్తరక్షణచేయ శ భద్రకంకణమెప్పు
 కరమునదాల్చు ము శ రార్చియనుచు
 కలియుగంబునఁగూడ శ పలుపలువిధముల
 భక్తబృందము కంట శ పడితివంచు
 వ్రాసిన కథలన్ని శ వరుసగా నమ్మి నే
 నన్నుఁబ్రోచెదవంచు శ నమ్మియుంట

తే॥గీ॥ ఇట్టితరి నీవు వచ్చుట శ గిట్టకున్న
 ఎట్లునమ్మదు నీకథల్ శ గట్టివనుచు
 రమ్మ రమ్మయ్య మణిమంది శ రాని కనిన
 పలుక వేలయ్య పరమాత్మ శ పంతమేల.

సీ॥ ఈవిశ్వసంసార శ వివిధకార్యములందు
 విసుగుఁజెందుచు నీవు శ వినుటలేద
 ప్రారబ్ధ కర్మల శ పడితినేననుచును
 పలుమరు పిలిచిన శ పలుకలేద

కాశీ ప్రయాగల శ ఖనతరక్షేత్రాల
 చూడక యున్నదీ శ సువతి యనియ
 దేవాలయము కేగి శ దైవదర్శనమైన
 చేయజాలని యట్టి శ చేడెయనియు

తే॥గీ॥ ఎట్టిమనసున నుంటివో శ తట్టదాయె
 భక్తసులభుడవంచునా శ సక్తిగాను
 రమ్మ రమ్మయ్య మణిమంది శ రాని కనిన
 పలుక వేలయ్య పరమాత్మ శ పంతమేల.

3

సీ॥ నీవుప్రోచినయట్టి శ నీభక్తులెల్లరు
 సెకెట్టి చుట్టాలు శ నాకుఁజెప్ప
 తల్లి తరపువార శ తండ్రిదగ్గర వార
 తాతముత్తాతల శ తరమువార
 అత్తమామల వంశ శ మంటిన చుట్టాల
 యెట్లు చుట్టాలైరొ శ యెంచి చెప్ప
 చెప్పకున్నను నిన్ను శ తప్పకుండగ నందు
 పక్షపాతముఁ జూపు శ ప్రభుడవనుచు

తే॥గీ॥ తట్టిచెప్పంగ గలను నే శ ధరణియందు
 అలుసుదనమేల నామీద శ నలుకమాని
 రమ్మ రమ్మయ్య మణిమంది శ రాని కనిన
 పలుక వేలయ్య పరమాత్మ శ పంతమేల.

4

సీ॥ నీకునాకునుగల శ నిండైన బంధుత్వ
 మెరిగింతు నిపుడేను శ సరిగవినుము
 నాతండ్రి నీవంటి శ నీతనూజనునేను
 నాయుంట నడుగిడ శ న్యాయమంటి
 నాకున్న దానిలో శ నీకీయ గలనంటి
 చేతులారగ సేవఁ శ జేతునంటి
 సృష్టి చిత్రములెల్ల శ స్వప్నంబుగానిన్ను
 నడిగి తెలియఁగనే శ గడగియుంటి

తే॥ సీ॥ దట్టమైనట్టి నామది శ కట్టడాన
 నిన్నుచూచెడు కోర్కెయే శ నిండుకొనియె
 రమ్మ రమ్మయ్య మణిమంది శ రాని కనిన
 పలుక వేలయ్య పరమాత్మ శ పంతమేల.

సీ॥ వేదాంత మార్గంబు శ వినలేదు కనలేదు
 ప్రణవబీజాక్షర శ పఠనలేదు
 పంచాక్షరిజపంబు శ భక్తిచేయగలేదు
 హరికథల్ వినుటకు శ నరుగలేదు
 ధరను నీభక్తుల శ దర్శింప చనలేదు
 పుణ్యనదులనేను శ మునుఁగలేదు
 నీనామ చింతన శ నిశ్చల మనసుతో
 జపమాల ధరియించి శ జరుపలేదు

తే॥గీ॥ బప్పుకొంటిని నాతప్పు శ లొప్పుగాను
జాలికలుగంగ లేదయ్య శ జాలమేల
రమ్ము రమ్మయ్య మణిమంది శ రాని కనిన
పలుక వేలయ్య పరమాత్మ శ పంతమేల.

6

సీ॥ సంసార మనునట్టి శ సాగరమందున
శాంతియన్ నొకను శ చక్క నెక్కి
నిన్ను చేరెదనంచు శ నేర్పుతోవడుపంగ
ఆశయే యనునల శ యడ్డు పరచు
దారి తప్పినవేళ శ తల్లడిల్లుచునుందు
సరిమార్గ మరయంగ శ సాధ్యపడదు
సీమాయ నెఱిగెడు శ నేర్పడు లెవరన్న
నేనెంత దాననో శ నీవెచెప్పు

తే॥గీ॥ సృష్టిక ర్తకె రక్షింప శ కష్టమైన
దారి చూపెడు ధన్యులీ శ ధరణినెవరు
రమ్ము రమ్మయ్య మణిమంది శ రాని కనిన
పలుక వేలయ్య పరమాత్మ శ పంతమేల.

7

సీ॥ సంసార శకటంబు శ సంతోషముగ నెక్కి
సరియైన శ్రోవనే శ జనుచునుండ
క్రోధంబునాఁ బులి శ స్త్రాణ్ణిచుచునువచ్చి
సహనమే యనునెద్దు శ జంపఁజూడ

నాయుధంబులులేని శ్రీ యబలనేనెట్టులు
కాపాడగలనంచు శ్రీ కలతఁజెంచి
కరుణించరమ్మని శ్రీ కడుశాధనోబ్బి
కదలవు మెదలవు శ్రీ కంటఁబడవు

తే॥౧॥ నటనయేటికి నన్నింత శ్రీ నలతబెట్టి
చూచుచుండువు నామాట శ్రీ చొరదదేల
రమ్మ రమ్మయ్య మణిమంది శ్రీ రాని కనిన
పలుక వేలయ్య పరమాత్మ శ్రీ పంతమేల.

8

సీ॥ ఎట్టిచనవుచేత శ్రీ నిట్టుసిలిచితి నంచు
అడిగెదవేని నే శ్రీ వడిగఁజెప్పుదు
క్రొత్తవాడవుగావు శ్రీ బిత్తర పడుటకు
నిదివరకొకసారి శ్రీ నిన్నుగంటి
జ్ఞాపకంబునుజేతు శ్రీ దాపరికంబేల
అప్పుడొనని నీవు శ్రీ సెప్పగలవు
మాయబెట్టకు మింక శ్రీ మనసును మరపించి
ముష్కాతిష్కలుబెట్టి శ్రీ తప్పుకొనకు

తే॥౧॥ మనసు విరిగినమీదట శ్రీ మందులేదు
విసుగు గలిగించనీకొక శ్రీ విలువతగ్గు
రమ్మ రమ్మయ్య మణిమంది శ్రీ రాని కనిన
పలుక వేలయ్య పరమాత్మ శ్రీ పంతమేల.

9

సీ॥ ఒకనాటిరాత్రిలో శ నొకవింతఁ జూచితి
అదియుఁజెప్పెద సీకు శ నాలకించు
సుడిగాలివచ్చినన్ శ చుట్టబెట్టుకపోయె
నంతరిక్షమునందు శ వింతగాను
నొకచోటనేనాగి శ వికలచిత్తంబుతో
దేనాలయంబును శ దేవగాంచ
నింతలోనాగాలి శ యెంతయోవినయెన
మరియొకచోఁజేర్చ శ మరలనేను
కన్నులువిప్పచు శ కంటిచిత్రంబును
మరియొక దేవతా శ మండపంబు

తే॥గీ॥ ఇట్లుచూచిన వెన్నియో శ యెంచలేను
కనులు దెరచితి కాకులు శ కాపుమనఁగ
రమ్ము రమ్మయ్య మణిమంది శ రాని కనిన
పలుక వేలయ్య పరమాత్మ శ పంతమేల,

62

సీ॥ వింతపై వింతలు శ వినుమునేఁజెప్పెద
నాలించియర్థంబు శ నరసిచెప్ప
బాలింతనై యుండి శ పసిబిడ్డప్రక్కలో
పడుకొనియుంటిని శ భద్రముగను
కనులుమూసినవేళ శ కంటిని స్వప్నంబు
అద్భుతంబైనట్టి శ యడవిలోన

పరుగెత్తుచుంటిని శ పదములుతడబడ
నడుగులువేయంగ శ నడవిలోని

తే॥గీ॥ పులులుసింహాదులెన్నియో శ ముందుఁజేరి
యడ్డుపెట్టంగ నేనంత శ నలసిపోతి
రమ్మ రమ్మయ్య మణిమంది శ రాని కనిన
పలుక వేలయ్య పరమాత్మ శ పంతమేల.

63

సీ॥ ఎన్నియడ్డాలైన శ నెంతయోయొర్చి నే
ముందుకేపోతిని శ మూలపురుష
గాలివానయుఁగూడ శ ధూలితోరేగెను
దారికన్నించక శ తల్లడిలితి
బారకునొకపులి శ పైపైనఁబడరాగ
గుండెలు దడదడ శ కొట్టుకొనగ
నోరుల తెరువంగ : బోరునసింహాలు
కండ్లమూసితినప్పు శ కాంచలేక
బలహీననయి నేను శ పడిపోవునమయాన
మాయమైపోవంగ శ మగువయొక తె

తే॥గీ॥ రెండుచేతులచాపినన్ శ నిండుకరుణ
గొగలించెను నదియేమి శ కలయొసెపును
రమ్మ రమ్మయ్య మణిమంది శ రాని కనిన
పలుక వేలయ్య పరమాత్మ శ పంతమేల.

64

సీ॥ స్పృహలేని నన్నపు శ చుట్టుముట్టడివేసి
 చలువకమ్మెనునంచు శ కలువరమున
 మావాడు పెట్టిరి శ మంటతోకుంపటి
 కాళ్ళుచేతులుకాచి శ కడకువాడు
 వెల్లుల్లిరేఖల శ పొల్లును కలిపియు
 పచ్చని పసుపుతో శ పాదములకు
 రుద్దుచునుండిరి శ బద్ధకమునుబోయె
 కస్తవతోవారి శ కాంచియుంటి

కీ॥గీ॥ దీనియర్థంబుచెప్పమి శ తేటగాను
 నాదుభావంబుచెప్పెద శ నవ్వవేని
 రమ్మ రమ్మయ్య మణిమంది శ రాని కనిన
 పలుక వేలయ్య పరమాత్మ శ పంతమేల.

65

సీ॥ పదనొకండేండ్లాయె శ పరమాత్మ కలవచ్చి
 నాకై నయర్థంబు శ నీకుఁజెప్పుదు
 సంసారమనియెడు శ సాంద్రంపుటడివిలో
 పులులసింహులను శ బోలియుండు
 కష్టంబులెన్నియో శ కలునీకనుచును
 తెలియజెప్పెనునాదు శ చెలియ యొకతె
 అలసిపోయినవేళ శ నతివతానేవచ్చి
 యామెకాగిలిలోన శ నణచివైచె

తే॥గీ॥ నవ్వునచ్చెన? నాభావ శ నలనుగాంచి!
 నీవుచెప్పంగ విందులే శ నిజమదేదో?
 రమ్మ రమ్మయ్య మణిమంది శ రాని కనిన
 పలుక వేలయ్య పరమాళ్ళ శ పంతమేల.

66

సీ॥ వేరొకసంగతి శ వింతగాఁజరిగెను
 విసుగుచెందకవీవు శ విందువేని
 పదునాలుగేండ్లాయె శ పతియేగియుండిరి
 వైద్యంబుయుద్ధాన శ వనరజేయ
 యుద్ధంపు ఘోరంబు శ లున్నపున్నట్లుగా
 నాయాంధ్రప్రభయద్దె శ యందజేయ
 జాబులురాకున్న శ గాబరాపడినేను
 నొకరాత్రి సమయాన శ నొంటిగాను

తే॥గీ॥ పండుకొన్నను నిద్దుర శ పట్టదాయె
 అపుడు చూచినదృశ్యంబు శ చెపుదునేను
 రమ్మ రమ్మయ్య మణిమంది శ రాని కనిన
 పలుక వేలయ్య పరమాత్మ శ పంతమేల.

67

సీ॥ ప్రక్కగదినినున్న శ చుక్కంటిదీపంబు
 నేనున్నగదియందు శ కానుపించె
 కనులను తెరచియే శ గాంచుచుంటినినేను
 కలకాదు సుమ్మయ్య శ కమలనయన

కవులువర్ణించెను శ ఘనశక్తిరూపంబు
 కాళ్ళకు గజ్జెలు శ ఘల్లుమనఁగ
 ఎత్తైనయారూపు శ క్రొత్తగానుండంగ
 నాకండ్ల యెదుటనే శ నాతినిలిచి
 మగువ చింతించకు శ మరిరేపు జాబందు
 నిఁకఁబోదునేనని శ యింతియనుచు

శ్లో॥ రీ॥ చేతులెత్తంగనామెయు శ చేతులెత్తి
 నూయమయ్యెను ఘడియలో శ మధువిరోధి
 రమ్మ రమ్మయ్య మణిమంది శ రాని కనిన
 పలుక వేలయ్య పరమాత్మ శ పంతమేల.

68

సీ॥ ఇకనొక్కమారునే శ నింపుగాఁజూచితి
 ఈశక్తి రూపంబు శ వింతగాను
 నాపెద్దబిడ్డపు శ నాప్రక్కలోనుండ
 చంటిబిడ్డగనున్న శ సమయమందు
 ప్రక్కలోనున్నట్టి శ పసిబిడ్డనెత్తియు
 చేతులుకాళ్ళను శ చీల్చివైచి
 నాయెదురుగతిని శ నామోముఁజూచుచు
 నదరదుబెదరదు శ నాతియపుడు

తే॥ రీ॥ ఇట్టిఘోరాలనెన్నియో శ యింతిచేసె
 తెలియఁజెప్పెదసిచెంత శ తేటగాను

రమ్ము రమ్మయ్య మణిమంది శ రాని కనిన
పలుక వేలయ్య పరమాత్మ శ పంతమేల.

69

సీ॥ ఇంకొక బిడ్డను శ నింతితాపడ్డవై చె
లోతుగానీరున్న శ లోయయందు
గప్పనదూకినే శ చప్పనదెచ్చితి
అడుగువఱకుబోయి శ జడియకుండ
కొన్నాళ్ళకిందట శ కొమ్మతావచ్చెను
అప్పరసనుబోలు శ నందముగను
నావెంటరమ్మని శ నాతినన్ బిలువంగ
చంటిబిడ్డనువీడి శ యొంటిగాను

తే॥గీ॥ ఎల్లువత్తునుచెప్పమా శ యింతియనిన
నామెచేసిన దార్జన్య శ మదియువినుము
రమ్ము రమ్మయ్య మణిమంది శ రాని కనిన
పలుక వేలయ్య పరమాత్మ శ పంతమేల.

70

సీ॥ చేతిబిడ్డనులాగి శ చేడకొపముతోడ
విసవినదూకుచు శ విసరివేసె
మరునాడు లేవంగ శ జ్వరముతోనుండెను
కన్నులు తెరువదు శ కదలదాయె
పాలనిచ్చెదనని శ బాలనోడినిబెట్ట
నాత్రితోనద్దాని శ నందుకొనడు

అప్పుడువచ్చెను కోప శ్ర మతిసమీదనునాకు
నెన్నియంటినోనేను శ్ర నెంచలేను

తే||గీ|| దాచకుండంగఁజెప్పెద శ్ర దానవారి
తప్పనాదనిచెప్పిన శ్ర నొప్పకొందు
రమ్ము రమ్మయ్య మణిమంది శ్ర రానికనిన
పలుక వేలయ్య పరమాత్మ శ్ర పంతమేల.

71

సీ|| నాబిడ్డలందఱు శ్ర నీబిడ్డలేగార
మనసన్నదున్నదా శ్ర మగువనీకు
దేవతవాసీవు శ్ర దెయ్యానివా లేక
క్రూరరాక్షసిబోలు శ్ర కొమ్మవేము
నీవేమిచేసిన శ్ర నే నొప్పదునుగాని
పసివారియందేమి శ్ర కసియిదేల
గుమ్మంబునెక్కక శ్ర పొమ్మింకనీవని
యుద్రదేకముగనేను శ్ర నువిదననిన

తే||గీ|| కొంతకాలంబు రాదయ్యె శ్ర చెంతఁజేర
పొంచిపొంచియుతిరిగెడు శ్ర పొలితిగంటి
రమ్ము రమ్మయ్య మణిమంది శ్ర రాని కనిన
పలుక వేలయ్య పరమాత్మ శ్ర పంతమేల.

72

సీ|| పెండ్లైనకొత్తలో శ్ర కండ్లకునగుపడ్డ
వెంతయొక్కటి దాని శ్ర వినుమునీవు

తెలతెలవారెను శ తొల్నితోడిగూసెను
 కావుకావుమనుచు శ కాకులరచె
 తెరచియెయ్యుండెను శ తెరదీసికిటికిల
 గాలినచ్చుటకు గా శ గడియతీసి
 మెలకువ వచ్చిన శ మెడయెత్తి చూచితి
 కిటికికావలనుండి శ నటనగాను

తే॥గీ॥ చూచుచుండిన యువిదను శ జూచినేను
 గడబిడగలేచి తలుపుల శ గడియదీయ
 రమ్మ రమ్మయ్య మణిమంది శ రాని కనిన
 పలుకవేలయ్య పరమాత్మ శ పంతమేల.

73

సీ॥ అచ్చటిమెట్లను శ నతివదిగుచునుండె
 వెంటనే బోవంగ శ గంటబడదు
 గేటుతల్పులనెట్లు శ దాటితావచ్చెను
 నిద్రలోనుండంగ శ నెల్లవారు
 మూసినతలుపులు శ మూసినట్లుండెను
 నాశ్చర్యముగ నేను శ నంతవెదకి
 చెచ్చెరనాగది శ చేరెడు సమయాన
 నాపతిమేల్కొంచి శ నన్ననడిగె

తే॥గీ॥ యెచటికరిగితివనగ స్త్రీ శ యెవరొ తొంగి
 చూచినట్టైన వెదకుచు శ చూడబోతి

రమ్ము రమ్మయ్య మణిమంది శ రాని కనిన
పలుక వేలయ్య పరమాత్మ శ పంతమేల.

74

సీ॥ నలమహారాజును శ నలనాడు శనిపట్ట
పలుకప్టములకోర్చి శ పడినరీతి
ఆ హరిశ్చంద్రుని శ నంటుక విడువక
నక్షత్రకుండుబెట్టు శ నలతరీతి
లంకలోసీతమ్మ శ రాక్షసస్త్రీలచే
పడరాని కష్టాలు శ పడినరీతి
పలుఘోరరూపాల శ పడతిదర్శనమియ
పడరాని కష్టముల్ శ పడితినేను

తే॥ గీ॥ ఇట్టినాటకమాడెడు శ నింతియెవరో
యింకనోర్చెడు శక్తి నా శ కింతలేదు
రమ్ము రమ్మయ్య మణిమంది శ రాని కనిన
పలుక వేలయ్య పరమాత్మ శ పంతమేల.

75

సీ॥ ఎన్ననిచెప్పదు శ కొన్నియే చెప్పితి
వితలెన్నియొయుండె శ వినతిజేయ
సంశయంబైనచో శ చక్కవ్రాయును
చిత్రగుప్తుడువాని శ చేతమిరు
చదివించి తరువాత శ పదిమందిలోనాకు
న్యాయంబు చెప్పమి శ యోయనంత

తప్పలుగలవేని శ్రీ తలవంచినచేత
శిశునూగుండేద శ్రీ తల్లీక్షణంబె

తే॥గీ॥ వాయుదావేసి ముందుకు శ్రీ వంతులేసి
జననమరణాలలోఁబన్న శ్రీ జోనుపవద్దు
రమ్ము రమ్మయ్య మణిమంది శ్రీ రాని కనిన
పలుక వేలయ్య పరమాత్మ శ్రీ పంతమేల.

76

సీ॥ ఒక సంశయంబుండె శ్రీ నొప్పగావినునీవు
కోపంబువద్దయూ శ్రీ కూర్మరూప.
మాభారతీయులు శ్రీ ముష్టిమాన్వికొండవని
పూజించెదగునిన్ను శ్రీ బుద్ధరూప
మాధర్మ శాస్త్రానిన శ్రీ మగువలకుండెను
కట్టుబాటులవెన్నో శ్రీ చుట్టుముట్టి
నీపత్నికోడలు శ్రీ నిందందె తిరుగంగ
నేననుకొందును శ్రీ నిజముగాను

తే॥గీ॥ ఆదిమూర్తిని నాతని శ్రీ యనుగుసుతుని
బోలువారెవ్వరుందురీ శ్రీ భూమిననుచు
రమ్ము రమ్మయ్య మణిమంది శ్రీ రాని కనిన
పలుక వేలయ్య పరమాత్మ శ్రీ పంతమేల.

77

సీ॥ ఆతివయేపనికై న శ్రీ నందందు తిరిగిన
మాయాంధ్రకీర్తికే శ్రీ మచువచ్చు

పడతి వెల్పులఁబోవ శ పతియప్పుడదలించు
 నిజమెఱుంగడుగ్గాని శ నిందమోపు
 తనుజూడగాడైన శ త్రొగుబోతైనను
 సతికినీతులుసెప్ప శ సాహసించు
 నిదియొకధర్మమై శ యీలోకముననుండె
 కొండఱియందున శ కొడువలేక

తే||గీ|| ఈ యధర్మంబు మాలోన శ నెన్నఁజాల
 నాకుఁదోచినవిధమిది శ న్యాయమేదొ
 రమ్ము రమ్మయ్య ముణిమంది శ రాని కనిన
 ప్లుకు ఫేలయ్య పరమాత్మ పంతమేల.

78

సీ|| మాకవుల్ వర్ణిగ్రతు శ నీకాంతచేరిన
 పలచివచ్చెనులచ్చి శ వాని ననుచు
 పరులచేబట్టిన శ పడతినినీవెట్లు
 వక్షానదాల్చెదు శ వామరూప
 దశరూపములదాల్చి శ ధర్మాలనిలిపిన
 దైవము తెలియని శ ధర్మమేది
 గడగడలాడును శ కల్లులోకాలన్ని
 నిన్నుజూచిన మాత్ర శ నీరజాక్ష
 యిటువంటి భర్తగా శ రిందిరమ్మకునుండ
 పరులనుజేరంగ శ పరువులేదె

తే॥గీ॥ స్వార్థమించుక లేని ప శ్ర రార్థమేమొ
తలపమాకది మనసుకు శ్ర తట్టదాయె
రమ్ము రమ్మయ్య మణిమంది శ్ర రాని కనిన
పలుక వేలయ్య పరమాత్మ శ్ర పంతమేల.

79

సీ॥ ఇంక నానుశుగౌప్ప శ్ర యింతిసీకెట్టుల
తెలియునంచునుసీవు శ్ర పలికెదేని
ఒకనాటిరాత్రిలో శ్ర చెకచెకవచ్చెను
నీకోడలావాణి శ్ర నేర్చుకత్తె
పరిచయస్త్రిలాగ శ్ర పలుకులఁజెప్పుచు
తెరవంకచూచుచు శ్ర నరయుచుండ
ఎవడువారనినేను శ్ర నింతినేనడుగంగ
నానాధుఁడేయని శ్ర నాతిచెప్ప
ఇంటిలోమొగవార శ్ర తెవ్వరులేరమ్మ
మాట్లాడవారెళో శ్ర మగువయనిన

తే॥గీ॥ వేదవిదులందు గురువుల శ్ర వేత్తలందు
అత్తివగోషాలులేవని శ్ర యామెప్పలికె
రమ్ము రమ్మయ్య మణిమంది శ్ర రాని కనిన
పలుక వేలయ్య పరమాత్మ శ్ర పంతమేల.

80

సీ॥ అనుచుండ తెరతోల్ల శ్ర నాసందులోనుండి
చేతులపు స్తకాల్ శ్ర చేర్చిపట్టి

నాల్గుమోములవాడు శ నాకంటబడియెను
 చిటికెలోనతడవు శ చెదరిపోయె
 కండ్లునల్పుచులేచి శ కడుమోదమందితి
 కలలోనగూడను శ గడపదాటి
 రానిసీసుతుగాంచి శ లోనెంచితినినేను
 బలుగొప్పతరహాడె శ బ్రహ్మదనుచు

తే॥గీ॥ బంధుదయమీకు మామీద శ ప్రబలియుండ
 వచ్చుచుందురు మీరని శ మెచ్చుకొందు
 రమ్మ రమ్మయ్య మణిమంది శ రాని కనిన
 పలుక వేలయ్య పరమాత్మ శ పంతమేల.

81

సీ॥ మాసతీత్వముగన శ మీసతీమణులంత
 భారతంబుకురాగ శ పాడియయ్యె
 వెనుక జరిగినట్టి శ వింతనుమరచిరా
 మాసతీ యననూయ శ నుహిమగాధ
 నారదఋషితోను శ బీరాలుపల్కియు
 సత్రిమహాఋషి శ యాశ్రమమున
 కాలక్రొవార్యతి శ యందాలవాణితో
 వచ్చినెగ్గలేక శ కచ్చిగట్టి

తే॥గీ॥ ముగురు మూర్తులసంపంగ శ ముద్దుగాను
 బాలలనుచేసి యనుసూయ శ జోలబాడె

రమ్మ రమ్మయ్య మణిమంది శ రాని కనిన
పలుక వేలయ్య పరమాత్మ శ పంతమేల.

82

సీ॥ అణిధిరూపంబుతో శ ననసూయనడిగిరి

యన్నంబు పెట్టమ్మ శ యాకలనుచు
పెట్టెనునమయాన శ దిట్టలు వీరంత
చీరవిప్పియు బెట్ట శ నారగింతు
మటుచేయకున్నను శ నారగించమటన్న
మగువతలచెనంత శ మనసునందు
పరమపాత్రివ్రత్య శ భామనునేనైన
వీరెల్ల బాలురై శ వెలయుననుచు
చేతజలముబట్టి శ శిరములజల్లియు
బుజ్జిపాపలజేసి శ బొజ్జనింపె

తే॥గీ॥ చీరవిప్పియె పెట్టెను శ చేరదీసి

మాతృమూర్తిగనింతలో శ మరచినారె
రమ్మ రమ్మయ్య మణిమంది శ రాని కనిన
పలుక వేలయ్య శ పరమాత్మ శ పంతమేల.

83

సీ॥ చిలిపిన్ద్రాగదముపి శ చెంగునతానేగి

మిభార్యలకుఁ జెప్పె శ మిమ్ముగూర్చి
లనసూయవడిలోన శ నబ్బాయిలై రమ్మ
మీనాథులనుచును శ మేలమాడ

కంగారు పడియప్పు శ కలహాలపెద్దయా
నారదుసలహాను శ నాతులొంది
భూలోకముకువచ్చి శ పుణ్యంపుటనసూయ
పాదంబులనుతాకి శ పతుల నడుగ

తే॥గీ॥ ఎవరిభర్తనువారలే శ యెత్తుడనంగ
నొకరినాఘని నొకరెత్తి శ యోడిరయ్య
రమ్ము రమ్మయ్య మణిమంది శ రాని కనిన
పలుక వేలయ్య పరమాత్మ శ పంతమేల.

84

సీ॥ మంత్రతంత్రములేవి శ మాకు తెలియవై న
మాదేశనీతిలో శ మహిమలుండె
సూర్యునినిల్విన శ సుమతియేనాక్ష్యంబు
పతిభక్తిలోనున్న శ పట్టుదెలియ
సత్యంబు తప్పని శ సత్యహంశ్చంద్ర
గాఢయేభారత శ ఘనతదెల్పు
మాదేశవాసుల శ మంచినిపరికించి
దేవతల్తరుగుట శ తేటబడియె
భారతీయులతోట్టి శ బంధుత్వముండుట
మాప్రాతకథతెనా శ మాణికములు

తే॥గీ॥ అట్టిమైత్రిని నింకను శ గట్టిపఱచ
కంకణముదాల్చిరావయ్య శ కదణతోడ

రమ్మ రమ్మయ్య మణిమంది శ రాని కనిన
పలుక వేలయ్య పరమాత్మ శ పంతమేల.

85

సీ॥ దేవుండవీవని శ కావరమ్మంచును
నిన్ను బిల్చుటలేదు శ నిజమునమ్మ
భారతస్త్రీలకు శ పతియైదైవంబన
నితరదైవములేల శ యెంచిచూడ
తండ్రిగానినుబిల్తు శ దైవముగాగాదు
తనయగా నన్నెంచి శ తరలిరమ్మ
మాప్రజల్ తప్పలు శ మది నెంచినిలువకు
అందరిశిక్షనే శ ననుభవించు

తే॥ రీ॥ నిన్ను జూచిన మీదట శ నెంతపాపు
లైన పాననుతాదుడు శ శ్రీనివాస
రమ్మ రమ్మయ్య మణిమంది శ రాని కనిన
పలుక వేలయ్య పరమాత్మ శ పంతమేల.

86

సీ॥ పిలిచిన రాకున్న శ చులకనగానెంత
నా దేశవాసులు శ నన్ను జూచి
ఇంతదైర్యముగాను శ నింతినన్ బిల్చుట
కవితవ్రాయుటకంచు శ కథలు చెప్పి
గుసగుస లాడంగ శ పసచెడినామది
పరిపరివిధముల శ బాధచెందు

నమ్మినమనసును శ నసబెట్టజూచిన
సృష్టి కేసప్తంబు శ చిత్రరూప

తే॥గీ॥ బాల్యమాదిగ తెలియక శ పట్టుబడని
నిన్నె నమ్మితి కష్టాల శ నెన్నోబడితి
రమ్ము రమ్మయ్య మణిమంది శ రాని కనిన
పలుక వేలయ్య పరమాత్మ శ పంతమేల.

87

సీ॥ సానబట్టినగాని శ చక్కనిదై నను
వజ్రంబునకు నెట్లు శ వన్నెవచ్చు
శాశ్వత కీర్తిని శ విశ్వమందుననుంచి
యేకోటి కొకరినో శ యెంచి నీవు
ముప్పతిప్పలుబెట్టి శ గొప్పను దెత్తువు
నీకున్న గుణమది శ నాకు తెలిసె
చిన్నతనమునుండి శ కన్నుంచి నామీద
కక్షకడితివయ్య శ కపటముగను

తే॥గీ॥ వింతరూపాల దాల్చెడు శ విష్ణువీవు
నలతబెట్టంగ మాయను శ సంపితోర
రమ్ము రమ్మయ్య మణిమంది శ రాని కనిన
పలుక వేలయ్య పరమాత్మ శ పంతమేల.

88

సీ॥ తెలిసికొంటిని నిన్ను శ తెలివిలేకున్నను
పడతివై నను నేను శ జడియనింక

బాలికగానుండి శ బాల్యంబునందున
 నేననుకొంటిని శ నేర్పుగాను
 ఆహిమగిరికేగి శ యందుతపముచేయ
 బాగనియెంచెనా శ జోగిమనసు
 స్త్రీనాటచే నేను శ సిరిసంతతుల్ గల
 సంసారగుహలోన శ సతిగమెలగి

తే॥గీ॥ సల్పియుంటిని సత్కర్మ శ శాంతముగను
 ముక్కుమూసియుఁ గూర్చుండ శ నెక్కువైన
 రమ్మ రమ్మయ్య మణిమంది శ రాని కనిన
 పలుకవేలయ్య పరమాత్మ శ పంతమేల.

89

సీ॥ మజ్జిగలోవెన్న శ మరియుంటనట్లుగా
 సంసారమందున్న శ సతినినేను
 కట్టెలోనగ్నియు శ కండ్లకందనిరీతి
 తపముననున్నట్టి శ తన్వినేను
 కష్టంబుసుఖమును శ నిష్టంబుగానెంచి
 కాలంబుగడపిన శ కాంతనేను
 నాల్గుగోడలమధ్య శ నన్యంబునెరుగక
 విన్నెనమ్మిన యట్టి శ నెలతనేను

తే॥గీ॥ నీకుచెప్పెడిదేమిటి శ నిఖిలమెఱిగి
 సర్వజీవులఁబ్రోచెడు శ సత్సరూప

రమ్ము రమ్మయ్య మణిమంది శ రాని కనిన
పలుక వేలయ్య పరమాత్మ శ పంతమేల.

90

సీ॥ భారత దేశాన శ భాగ్యవంతులునుండ
బరువైన బిరుదుల శ బంటులుండ
వేలకు వేలుగా శ వేదవేత్తలునుండ
పండిత శ్రేష్టులు శ పదుగురుండ
సర్వజ్ఞలయినట్టి శ సఖయ లెందరొయుండ
నిందరందునకొద్ది శ యింతినైన
నాయంటబసచేయ శ నీయంటివానికి
చిన్నతనంబయ్య శ చెప్పనీపు

తే॥గీ॥ గర్వమించుక లేనట్టి శ ఘనుడవైన
భక్తిధనముకు లొంగెడు శ బంధువైన
రమ్ము రమ్మయ్య మణిమంది శ రాని కనిన
పలుక వేలయ్య పరమాత్మ శ పంతమేల.

91

సీ॥ ఆకలియనిబిల్వ శ దాకొందు వేలయా
లోకపోషకకీర్తి శ నీకుతగదు
నీసతీమణియిచ్చు శ నింజైనబియ్యంబు
నాయాకలణచదు శ నమ్మునీపు
దాహంబు మెండామె శ ధరనున్నజలమంత
త్రాగిన దప్పిక శ తరుగదాయె

నమ్మునీరాకచే శ నాయాకలడగును
 సంశయంబులుదీర్చి శ చక్కనైన
 జ్ఞానామృతంబను శ పానకంబునునిచ్చి
 దాహంబుతీర్చుమా శ తత్క్షణంబె

తే॥గీ॥ యెట్టియాహారమైనను శ పొట్టనింపు
 ఆత్మనిండునుపరమాత్మ శ నందుకొనిన
 రమ్మ రమ్మయ్య మణిమంది శ రాని కనిన
 పలుకవేలయ్య పరమాత్మ శ పంతమేల.

92

నీ॥ యెన్నెన్నోబిరుదుల శ వన్నెకాడపునీవు
 అతివనె నాయాక శ లణచవేసి
 నీబిడ్డచేసెడు శ నిండైన సృష్టిని
 మ్రొంగివైచెదనేమొ శ తొంగిచూడు
 ధరలోన ప్రవహించు శ ధన్యగంగనునాపి
 త్రాగివైచెదనేమొ శ తరలిరమ్మ
 కోపంబునెఱుంగని శ కోమలాంగినినన్ను
 రెచ్చకొట్టకు మింక శ పిచ్చివాడ

తే॥గీ॥ ముసుగుతోలగించిరమ్మింక శ విసుగుగలిగె
 కట్టివేసితి నీమాయ శ కట్టిపెట్టు
 రమ్మ రమ్మయ్య మణిమంది శ రాని కనిన
 పలుకవేలయ్య పరమాత్మ శ పంతమేల.

93

సీ॥ దొంగవుసీవను శ బంగరుపల్కులు
 నేటికర్థములాయె శ తేటగాను
 నిన్నునమ్మినప్రాణి శ మిన్నగానెంచెడు
 నిష్టార్థమంతయు శ నష్టపఱచి
 దోచివేతువుగదా శ దొంగలాగుననీవు
 నినునమ్ముటే గొప్ప శ నేరమందు
 జరిగినదానికి శ జగడంబులేలయా
 మఱిమఱిదెప్పెడు శ మగువగాను

తే॥గీ॥ ఇవియుమనసుననిడుకొని శ యింటికరుగ
 తన్నిమన్ననలేదని శ తలఁచవలదు
 రమ్మ రమ్మయ్య మణిమంది శ రాని కనిన
 పలుక వేలయ్య పరనూత్మ శ పంతమేల.

94

సీ॥ చెప్పమరచితయ్య శ గొప్పవిషయముండె
 మణిమందిరమువ్రాయ శ మనసునందు
 కోర్కెగల్గిన నాడు శ కొమ్మయెవరొవచ్చి
 కలలోన వింతైన శ కాంతిబోలు
 చంటిబిడ్డనునాకు శ చనవుగా నందీయ
 చేతదీసుక నేను శ కౌతుకముగ
 నాగుండెకద్దుచు శ నాతివంకనుజూడ
 బాలునిపైగతో శ భామజూడ

తే॥గీ॥ బాలుడప్పుడుల్లోకాల శ పాడెనీదు
 లీలలన్నియు నెఱిగితి శ గోలనయ్యు
 రమ్మ రమ్మయ్య మణిమంది శ రానికనిన
 పలుక వేలయ్య పరమాత్మ శ పంతమేల.

95

సీ॥ అందున్న భావంబు శ లన్నియునెఱిగితి
 పరవశంబయ్యెను శ భావమందు
 ప్రక్కకు తిరుగంగ శ పడతిగానంగరాదు
 నిన్వెర పడినేను శ దవ్వునందు
 మంచంబుమీదికి శ దించియుపాపను
 ప్రక్కనుపడుకొని శ పాలునిచ్చి
 నిదురబుచ్చినమీద శ నిదురఁబోతినినేను
 దానియర్థముచెప్ప శ దాచకుండ

తే॥గీ॥ చిత్రలీలలు భారత శ స్త్రీలకిట్లు
 చూపుచుందువ యందఱు శ చోద్యమొంద
 రమ్మ రమ్మయ్య మణిమంది శ రాని కనిన
 పలుక వేలయ్య పరమాత్మ శ పంతమేల.

96

సీ॥ పలుకవుపిలువఁ సీ శ పాలనంబేలయ్య
 నిండైన బిరుదుల శ చెండుగట్టి
 పాలసంధ్రమునందు శ పార వేయుమునీవు
 శంఖచక్రగదల శ చక్కపీడి

గరుడునివదలుము శ్ర గగనంబులోనికి
నాగరాజునువీడ శ్ర న్యాయమాను
వేగంబె దిగుమయ్య శ్ర విలువైననీసీటు
మంచివారేలంగ శ్ర మించిపోరు

తే॥గీ॥ లేనిగొప్పలుపొగడెడు శ్ర లేమగాను
నున్నదంటిని నలుకేల శ్ర నులుక దేల
రమ్ము రమ్మయ్య మణిమంది శ్ర రాని కనిన
పలుక వేలయ్య పరమాత్మ శ్ర పంతమేల.

97

నీ॥ గడచినజన్మల శ్ర కర్మలన్నియుఁగల్పి
నూరేండ్ల వారొందు శ్ర యోధునిచ్చి
ముప్పదేడులపైగ శ్ర తిప్పలుఁబెడికివి
నిలుపుము చాలించు శ్ర తులవతనము
మాకవులో మాటలు శ్ర మదికివచ్చెనునేడు
కృష్ణావతారంబు శ్ర క్షింకుతెలిసె
పొగడుచుండిన నిన్ను శ్ర పొంగిపోవుచునీవు
రక్షింపబూనెడు శ్ర రాజువనుచు

తే॥గీ॥ తెలిసికొనియునునేవట్టి శ్ర తెలివితోడ
పిలువజాలంగ నేరని శ్ర కలికి నేను
రమ్ము రమ్మయ్య మణిమంది శ్ర రాని కనిన
పలుక వేలయ్య పరమాత్మ శ్ర పంతమేల.

98

సీ॥ విసిగియుండుటచేత శ్ర కనరుకొంటినిగాని
 భక్తిసీపైలేని శ్ర భామగాను
 ఏమేమి యంటినో శ్ర యెంచి కోపించక
 మన్నించియపయన్ని శ్ర మరచిపొమ్ము
 దేవనేగంటిని శ్ర దేవకాంతలునన్ను
 మారురూపంబుల శ్ర మాయజేయ
 నాయంటిచుట్టును శ్ర నటనగాదిరిగియు
 దొరికిపోయిరిసుమ్మ శ్ర పరువుపోగ

తే॥గీ॥ క్రొత్తలేదయ్య సిరికిఁ నీ శ్ర కోడలికిని
 వారితోగూడనీరాక శ్ర వన్నెకెక్కు
 రమ్మ రమ్మయ్య మణిమంది శ్ర రాని కనిస
 పలుక వేలయ్య పరమాత్మ శ్ర పంతమేల.

99

సీ॥ మత్స్యవతారుడా శ్ర మర్యాదజేసెద
 కూర్మవతారనిన్ శ్ర కొలుతు నెపుడు
 వరహవతారుడా శ్ర వరములసేవయ్య
 నరసింహనీకిదె శ్ర నతులజేతు
 వామనరూపుడా శ్ర వందనంబులునీకు
 రామావతారుడా శ్ర రమ్మరమ్మ
 పరశురాముడనీకు శ్ర ప్రణతుల నర్పింతు
 బలరామకృష్ణాఖ్య శ్ర భక్తిజేతు

బుద్ధావతారుడా శ బోధ చేయుమునాకు
 కల్క్యవతారుడా శ కావరమ్ము
 తే॥గీ॥ శ్రీమహావిష్ణురానయ్య శ శీఘ్రముగను
 మగువమణియమ్మ పిలుపిది శ మానమేల
 రమ్మ రమ్మయ్య మణిమంది శ రాని కనిన
 పలుక వేలయ్య పరమాత్మ శ పంతమేల.

100

ఫలశ్రుతి

సీ॥ ఎనుబదిపద్యాల శ నెలమివ్రాసియునేను
 పుస్తకంబును నెట్లు శ పూర్తిజేతు
 ననుచు దలచుచుండ శ నారాత్రియంగున
 నిదురబోతిని మది శ కుదురులేక
 వనితయొక్క తెవచ్చి శ వ్రాసిననాపొత్త
 మెత్తుచుకలముతో శ మెల్లగాను
 వ్రాయుచుండిననేను శ వనితతోనిట్లులంకి
 నాపుస్తకంబందు శ నాతిసీవు
 తప్పలువ్రాసెదు శ తరువాతనేదాని
 దిద్దలేననుచును శ పెద్దగానె

తే॥గీ॥ కసిరినేపల్క హాసంబు శ కనులదోప
 పడతి పండితురాలవై శ పరగిరీవు
 నేనువ్రాయంగనచ్చునా శ నీకుననుచు
 చిన్ననగవున నన్గేలి శ చేసెనామె

101

తే॥గీ॥ అట్టిభారతి. యమృతపు శ్ర హాసరేఖ
 భక్తిసీగ్రంథపాఠక శ్ర ప్రజలయందు
 నిల్చివిద్వేలయందున శ్ర నేర్చునిచ్చి
 ప్రోచుచుండును సతతంబు శ్ర పొలుపుమీర 102

క॥ మణిపూర్వపు తపముననే
 మణిబాహ్యపు దృష్టియందె శ్ర మాధవుగాంచెన్
 మణిమనసు మందమెఱిగియె
 మణియమ్మకు కాళిమాత శ్ర మాటలునేర్పెన్ 103

క॥ మణులనునిటికెలవాణియె
 మణియమ్మకు నాకునీయ శ్ర మక్కువతోడన్
 మణిమందిరంబు కట్టితి
 మణిగొప్పనుపొగడకండి శ్ర మఱిమఱి మీరల్ 104

క॥ మణిమందిరంబు చదివిన
 మణిమందిర మందునున్న శ్ర మర్మముగనినన్
 మణిమందిర వాసుండగు
 ఘణిశయనుండు మీకునిచ్చు శ్ర పలుభోగములన్ 105

కృష్ణార్పణమస్తు

సంపూర్ణము

సీ॥ అయిదేమల ప్రాయ శ్రమబలనైయుండంగ
 పందిరి మంచంబు శ్రపరుపుపైన
 మానాన్నయొద్దను శ్రమక్కువమాటలు
 పలుకుచు దొడ్లచు శ్రపరుపుచివర
 వఱకువచ్చియునేను శ్రవంగిచూడగ క్రింద
 పడగవిప్పిన పాము శ్రపడకగాఁగ
 కీవి పరుండియె శ్రనానైపుచూచుచు
 సాప్యాయ మొదవగా శ్రసవ్వలేద

తే॥శీ॥ మరతు నెట్టుల యాదృశ్య శ్రమహిమనేను
 అట్టి దయనేడు నామీద శ్రసంతరించె
 రమ్మ రమ్మయ్య మణిమంది శ్రరాని కనిన
 పలుకవేలయ్య పరమాత్మ శ్రపంతమేల.

సీ॥ నాన్నచూడుము వంగి శ నాగరాజుండెను
 దానిపై విష్ణువు శ దనరు చుండె
 అనంగ మూనాన్నపు శ కనులతోనిన్ గాంచ
 తొంగిచూడగ నీవు శ దొంగవోలె
 దొర్లకపుకాని నే శ మరిమరి చూడంగ
 అట్టులేనాకండ్ల శ కగుపడంగ
 నామాట నిజమని శ నమ్మింపఁ గలనయ్య
 జడిసితి ననిదృష్టి శ వడిగదీసి

తే॥ గీ॥ భయములేదమ్మ యనుచును శ దయగనన్న
 నిద్రబుచ్చిరి నామాట శ నిజముకాద
 రమ్మ రమ్మయ్య మణిమంది శ రాని కనిన
 పలుక వేలయ్య పరమాత్మ శ సంతమేల.

11

సీ॥ నేను చూచినరూపు శ నిజముగా వర్ణింతు
 కాదేని నామాట శ కల్లగాద ?
 తెల్లనికాంతులు శ చల్లంగ వెదజల్ల
 దంతంబుఁ బోలిన శ ధవళవర్ణ
 తలనాను నొకచేయి శ తలగడగా నుండ
 పాము పడక గాగ శ పవ్వళించి
 విరివైన కన్నులు శ విప్పిచూచిన చూపు
 చొప్పుల మరువను శ నిప్పుడైన

తే॥గీ॥ చూచియుంటిని నీదగు శ చోద్యరూపు
మరునలేదయ్య యదియెప్పు శ మదినినుండు
రమ్ము రమ్మయ్య మణిమంది శ రాని కనిన
పలుక వేలయ్య పరమాత్మ శ పంతమేల.

12

సీ॥ నీలనర్జుడవంచు శ నీచాయ పొగ డెడు
కథలును చిత్రాలు శ కలపు భువిని
నేను చూచిన తీరు శ నీలనర్జముగాదు
తెల్లని చాయయే శ కల్లగాదు
ఏదినిజమొయంచు శ నేదియుదోచక
సంశయాలెన్నియొ శ చంపుచుండ
సదయహృదయుడవు శ సజ్జనప్రియుడవు
నీనోట వినగనే శ నిన్నుబిలువ

తే॥గీ॥ ఎరుగనట్టులెయుందువు శ కరుగరాని
కఠినతరమైన మనసని శ కంటిసౌర
రమ్ము రమ్మయ్య మణిమంది శ రాని కనిన
పలుక వేలయ్య పరమాత్మ శ పంతమేల.

13

సీ॥ స్థూలదృష్టిని నిన్ను శ చూడంగ జాలిన
నేనేంత ధన్యనో శ నీవెసెప్పు
స్వప్నంబులందు నీ శ చక్కని లీలలు
గనియుంటి నెన్నియో శ ఘనతమిర

అదియొక్కటైన నీ శ్రమదినుండెనో? లేదో
యెటిగింతనిపుడైన శ్రమఱపుపోవు
ఇంతటిమరపున్న శ్రమింతగాస్పష్టిని
పాలించుటెట్లయ్య? శ్రమఱపురుష

తే॥గీ॥ సటన పరుడవు నీవని శ్రమకుఁదోచె
నిన్ను నమ్మితి నింకైన శ్రమన్నఁబ్రోస
రమ్ము రమ్మయ్య మణిమంది శ్రరాని కనిన
పలుకవేలయ్య పరమాత్మ శ్రమంతమేల.

14

సీ॥ లెక్కకలవి కాని శ్రమచెక్కరాల్ గలయట్టి
శ్రకటమొక్కటిబోవు శ్రమమువోలె
ఒంటరిగానేను శ్రమకచోట కూర్చుండి
దిక్కుతోచక యుండి శ్రమెక్కియేడ్వ
శంఖ చక్రగదల శ్రమంతముగాఁదాల్చి
నాల్గవ చేతితో శ్రమన్నతట్టి
భయములేదనుచును శ్రమయమున చెప్పంగ
నలుదిశలను జూచి శ్రమకలువరమున

తే॥గీ॥ ఒకరి ప్రక్కను నొకటిగా శ్రమశ్రకటమంత
నీదురూపాలె కనుపించె శ్రమనిజము కాద
రమ్ము రమ్మయ్య మణిమంది శ్రరాని కనిన
పలుకవేలయ్య పరమాత్మ శ్రమంతమేల.

15

సీ॥ ఇట్టి స్వప్నములన్ని శ గట్టిగా నుడివిన
 పిచ్చిదానిగ నన్ను శ పిలుతురయ్య
 నీవుమరచితంచు శ నేఁ జెప్పితిని గాని
 చెప్పకూడదు సుమా శ గొప్ప కొఱకు
 దేననీచూపులే శ యేవేళ నావెంట
 నున్నట్లైతోచు నా శ కన్నులకును
 చేచప్పుడైనను శ తోచకుండగ జూతు
 నీవువచ్చితివేమొ శ నేటికనుచు

తే॥గీ॥ మక్కవన్నది యుండగ శ చక్కరాగ
 జరుగుగౌరవ మామీద శ జరుగఁబోదు
 రమ్మ రమ్మయ్య మణిమంది శ రాని కనిన
 పలుకవేలయ్య పరమాత్మ శ పంతమేల.

16

సీ॥ ఒకవంక జననియు శ నొకవంక నీవును
 నన్నుశోధించుట శ న్యాయమేన
 సృష్టిలో నెందఱో శ పుష్టిలోనుండంగ
 పడతినానామీద శ పంతమేల
 అడుగడుగున నాకు శ కడుపరీక్షలుబెట్టు
 భారంబుగానేను శ బాధపడుదు
 రక్షించు వారలే శ శిక్షింపఁ జూచిన
 కరుణతో నన్ గాచు శ ఘనులుకలరె

తే॥గీ॥ అడుగుచుంటిని నిన్నునే శ్రీ బడలియుండి
 కష్టపెట్టకు నన్నింక శ్రీ కపటధారి
 రమ్మ రమ్మయ్య మణిమంది శ్రీ రాని కనిస
 పలుక వేలయ్య పరమాత్మ శ్రీ పంతమేల.

17

సీ॥ నడచివచ్చెదవేమొ శ్రీ గడబిడగానీవు
 గరుడుని నెక్కియే శ్రీ కదలిరమ్మ
 ఒంటరిగావద్దు శ్రీ జంటగానేరమ్మ
 మాయమ్మతోడనే శ్రీ డాయరమ్మ
 శంఖ చక్రాలవీడి శ్రీ చక్కవచ్చెదవేమొ
 చేతదాల్చిన తరు శ్రీ వాత రమ్మ
 ఆది శేషునిబాసి శ్రీ యల్ల వచ్చెదవేమొ
 యతనితో వచ్చిన శ్రీ నందమగును

తే॥గీ॥ ఏవిలేకున్న నిన్నెట్లు శ్రీ దేవుడనుచు
 తెలియగలనయ్య నాకంత శ్రీ తెలివిగలదే
 రమ్మ రమ్మయ్య మణిమంది శ్రీ రాని కనిస
 పలుక వేలయ్య పరమాత్మ శ్రీ పంతమేల.

18

సీ॥ దేవతాగణముల శ్రీ దీవింప రమ్మను
 బ్రహ్మదేవుని బిల్వ శ్రీ పత్నితోడ
 అన్నిటియందును శ్రీ మిన్నగానినుజూచు
 గౌరిశివుల బిల్వ శ్రీ గట్టిగాను

చారిపజ్జననుండు శ్రీ వీరుండుమఱగుజ్జ
గణపతిఁ పట్టుక శ్రీ కట్టితెమ్ము
నందికుమారస్వామి శ్రీ నందఱు రమ్మను
ఘనుకు బేరునివెంట శ్రీ గొనియెరమ్మ

తే॥గీ॥ వీరినందఱుఁ బూజించి శ్రీ నేరుగాను
మనవిఁజేతును సంశయాల్ శ్రీ మనసువిప్పి
రమ్మ రమ్మయ్య మణిమంది శ్రీ రాని కనిన
పలుక వేలయ్య పరమాత్మ శ్రీ పంతమేల.

19

సీ॥ మన్మథుఁ బిల్చుట శ్రీ మరచిపోకుముసుమా
చిత్రగుప్తునిఁ గూడఁ శ్రీ జేర్చి తెమ్ము
ఇంద్రలోకపురాజు శ్రీ నింతిలోరమ్మను,
మా బృహస్పతి గురుం శ్రీ డతనిఁ గూడ
వీరువారనిచెప్ప శ్రీ భారమాయెను నాకు
నందున్న వారల శ్రీ నిందు తెమ్ము
రాజుగానీవుండ శ్రీ మోజుగానీచుట్టు
తీర్చిన కొలువు క శ్రీ న్నార్చకుండ

తే॥గీ॥ కఱవుదీరంగ జూచెడు శ్రీ ఘడియయెపుడొ
యనుచు నామది తహతహ శ్రీ లాడుచుండె
రమ్మ రమ్మయ్య మణిమంది శ్రీ రాని కనిన
పలుక వేలయ్య పరమాత్మ శ్రీ పంతమేల.

20

సీ॥ ఇంతమందినిఁ బిల్చి శ యింతితానేగతి
 నాతిభ్యమిగల శ దందువేమొ
 నాతండ్రి లోకాల శ నాథుడై యుండంగ
 నాకేమికొదువ భూ శ లోకమందొ
 లన్నియు సమకూర్చు శ నమ్మ నాకుండంగ
 వారికి మర్యాద శ భారమానె
 చేదోడుగానుండ శ చిన్నారిగణపతి
 పనులెల్లఁగావను శ భయమదేల

తే॥గీ॥ యమర కాంతలు నన్నెప్పు శ నాదరింతు
 జరుగు పనులెల్ల వారలే శ జరుపఁగలరు
 రమ్మ రమ్మయ్య మణిమంది శ రాని కనిన
 పలుకవేలయ్య పగమాత్మ శ పంతమేల.

21

సీ॥ మారురూపులఁదాల్చి శ మిరురాకుడుసుమా
 మర్యాదజరుగదు శ మాటలేల
 వచ్చుమూదరనాకు శ కచ్చితంబుగఁజెప్పి
 గణపతితోమీరు శ కబురుపెట్ట
 నాంబుల్లు కడిగియు శ నట్టింట ముగ్గుంచి
 గుమ్మాల పసుపుకుం శ కుమలుపెట్టి
 మామిడి తోరణాల్ శ మఱియన్నికట్టి నే
 చిరుచాపలన్నియు శ పరచియుంచి

మదైచునీకొక శ గదైను గట్టింతు
నమ్మకు నీకును శ నదియె చాలు

తే॥గీ॥ ఇట్టులున్నట్టి నాయూహ శ గట్టితనము
పమ్ము చేయక నన్నింక శ వంతలిడక
రమ్ము రమ్మయ్య మణిమంది శ రాని కనిన
పలుకవేలయ్య పరమాత్మ శ పంతమేల.

22

సీ॥ కైలాస వాసికి శ కాంతతో సరిపోవు
కఱ్ఱపీఠంబేతు శ ఘనతగాను
నిండై నపీఠంబు శ నీపుత్రునకువేతు
చదువులరాణితో శ చాలునట్లు
మూర్తులుముగ్గురు శ ముచ్చట్లు చెప్పచు
నొక్కచో కూర్చున్న శ చక్కదనము
చిరుచాపలకునిండ శ వరుసగాకూర్చున్న
దేవతాబృందంబు శ తేజమంత

తే॥గీ॥ భక్తినేచూడజాలెడు శ శక్తినిచ్చు
భారమంతయునీమీద శ భద్రపఱతు
రమ్ము రమ్మయ్య మణిమంది శ రాని కనిన
పలుకవేలయ్య శ పరమాత్మ శ పంతమేల.

23

సీ॥ రత్నఖచితమైన శ రంగైన పీఠాలు
వేతునంచును మీరు శ చూతురేమొ

గొప్పలుసెప్పంగ శ చప్పగా నుండును
 నాకుఁగల్గినవేదా శ మీకువేరు
 ఎరువుసొమ్ములుతేఁగ శ పరువు పోవునుగదా
 నీకు తెలియనిదేమి శ నిఖిల జగతి
 నాయెంట నడుగిడు శ నాల్గుచేతులసామి
 యనఁగ నవ్వెదరయ్య శ యపుడెవారు

తే॥గీ॥ ఓరచూపును జూడక శ యోర్చుకొనుము
 సేరమెంచక ననుకడు శ గారవించి
 రమ్మ రమ్మయ్య మణిమంది శ రాని కనిన
 పలుక వేలయ్య పరమాత్మ శ పంతమేల.

24

సీ॥ మేమంత వచ్చిన శ భామనీ వొకతెవు
 మరియాదలెట్టులు శ జరుపఁగలవు
 అనుచు నడిగెదేని శ యశాసదిచెపుదు నా
 పతియుబిడ్డలుగూడి శ పాదసేవ
 మీయందఱకుఁజేసి శ మీచేత దీవనల్
 మేమంతపోంద మా శ మేలుగాను
 శాంతంబుగావిన శ చక్కనిభావంబు
 నామదినిండుగా శ నణఁగియుండె

తే॥గీ॥ ఎపుడు వచ్చెదవంచు నే శ నెదురుసూతు
 కదలిరావేల యికనైన శ కపటముడిగి

రమ్ము రమ్మయ్య మణిమంది శ రాని కనిస
పలుక వేలయ్య పరమాత్మ శ పంతమేల.

25

సీ॥ దేవదేవేశనికా శ దీననై వేడుదు

నామొర విననీకు శ న్యాయవకాను
మానవులెల్లరు శ కానజాలని యట్టి
పరమాత్మ నాయంట శ పదమునిడగ
నాకండ్లతోఁజూచి శ నాజన్మ తరియింప
స్వార్థంబు కోరిన శ సత్యునొడు
సాటిమానవులెల్ల శ సంతోషచిత్తులై
నిన్నుబూచినఁ గదా శ నిండునాకు

తే॥శ్లో॥ మాటనీయుము నాతండ్రి శ మనసులోని

కోర్కెఁచెప్పితి నేనని శ కోపపడక

రమ్ము రమ్మయ్య మణిమంది శ రాని కనిస
పలుక వేలయ్య పరమాత్మ శ పంతమేల.

62

సీ॥ కథలెన్నొ కలవయ్య శ కల్పనలోసీమిద

కవులొట్లు వ్రాసిరో శ కానజాల

మాఘజనులు నిన్ను శ గాఢంబుగానండ్రు.

దొంగవు వ్యభిచారి శ దొరవటంచు

అవియన్ని నిజమైన శ దివినుండి దిగవద్దు

నిన్నుబూజించెడు శ నేర్పులేదు

రక్తమాంసపుదేహ శ్ర రమణినే నేనైన
మనసు నిబ్బరమున్న శ్ర మగువనేను

తే॥గీ॥ తప్పలనుగౌపి మదినిల్ప శ్ర ధర్మచింత
తెలివిలేనట్టి ప్రజలకు శ్ర తెలియజెప్ప
రమ్మ రమ్మ మృ మణిమంది శ్ర రాని కనిన
పలుకవేలయ్య పరమాత్మ శ్ర పంతమేల. 27

సీ॥ నేనుజెప్పెడుమాట శ్ర నిజమని నమ్మరు
లోకులెల్లరు మాల శ్ర కాకుళాచు
త్రాగి జూదముకూడ శ్ర తప్పకాడెదవంచు
నిందమోపెదరింక శ్ర నిక్కముగను
జాలంబుచేయకు శ్ర చాలుబెట్టునువీడి
పరుగు పర్వున వచ్చి శ్ర ప్రజలనేలు
మరచిపోతిని సుమా శ్ర పరుగునరాపద్దు
వేషభాషలతోనె శ్ర వేగరమ్ము

తే॥గీ॥ డాబులేకున్న నెవ్వరు శ్ర డాయరయ్య
లెక్కచెయరు సీమాట శ్ర యొక్కపైన
రమ్మ రమ్మయ్య మణిమంది శ్ర రాని కనిన
పలుకవేలయ్య పరమాత్మ శ్ర పంతమేల. 28

సీ॥ మణియమ్మ పిలిచెను శ్ర మరిమరినన్నేమొ
తనజీవితంబొక శ్ర దరినిజేర్చు

అనుచుఁ దలఁతువేని శ నదియును సరికాదు
 సత్కర్మయను నొక శ సరిగ నెక్కి
 కర్మలన్నియు దాటి శ కడకునీదరిచేర
 కష్టమైనను గాని శ నష్టపడను
 కష్టంబుదీర్పంగఁ శ గాంత పిల్చెనటంచుఁ
 గలనైన నెప్పుడు శ తలఁచవద్దు

తే॥గీ॥ తండ్రికైనను లోకాల శ తండ్రికైన
 మనసు విప్పుచు చెప్పెడు శ మగువకాను
 రమ్మ రమ్మయ్య మణిమంది శ రాని కనివ
 ఫలక వేలయ్య పరమాత్మ శ వంతమేల.

29

సీ॥ కలియుగప్రజలెల్లఁ శ గట్టుబాటులఁదృష్టి
 ధర్మమార్గమునుండి శ తరలిరయ్య
 తప్పని చెప్పంగ శ చెప్పులుదీతురు
 పాపమన్నదిలేదు శ భయములేదు
 వారిజాక్షుఁడెకాక శ దారిజూపెడు వాడు
 మరియెవ్వరని నేను శ మదిని తలచి
 నిన్నుపిలుచనన్న శ నీవెవ్వరనుచును
 ఆడిగెదవని నేను శ నదియునెపితి

తే॥గీ॥ అంతియేగాని సంసార శ వంతలెల్ల
 చెప్పిరక్షింపఁబిల్చిన శ చేడెగాను

రమ్మ రమ్మయ్య మణిమంది శ రాని కనిన
పలుక వేలయ్య పరమాత్మ శ పంతమేల.

30

సీ॥ వైకుంఠవాసుండు శ వచ్చును రండన
పదుగురు చేరరా శ పందిరేయ
అదిలక్ష్మీయు వచ్చు శ ననుచుఁ దెల్పగ నేను
అలికియు ముగ్ధుంతు శ రతివలంత
గణపతి వచ్చును శ కదలి రండనగానె
చిన్నారిబాలలు శ చేరరార
పరమాత్మ కిత్తుమ శ ఫాలను తెండన
ఫాలకుండల నెన్నో శ పట్టితేర

తె॥గీ॥ పండ్లు తెమ్మని చెప్పంగ శ పరుగు లిడుచు
నంగడులనున్న వన్నియు శ నపుడెతేర
రమ్మ రమ్మయ్య మణిమంది శ రాని కనిన
పలుక వేలయ్య పరమాత్మ శ పంతమేల.

31

సీ॥ నోటిమాటనుజెప్ప శ పాటిసేయదుసుమా
కలియుగప్రజలన్న శ ఘనులుగారె
చిత్రగుప్తునితోడ శ చిట్టాచు తెమ్మను
ఎవరివి వారికే శ యెరుక చేయ
ఇదియేమి పఱులని శ విసుగుజెందకుసుమా
నీవుగాకున్నను శ నిప్పులులెవరు

సరిచేయగలరయ్య శ సమమైన బుద్ధితో
ధర్మంబుఘాపించు శ ధన్యులెవరు

తే॥గీ॥ కష్టపడనద్దు నాప్రక్క శ ఘడియనీవు
నిలిచియుండిన నేజేతు శ నీదుపనులు
రమ్ము రమ్మయ్య మణిమంది శ రాని కనిన
పలుక వేలయ్య పరమాత్మ శ పంథమేల.

32

సీ॥ కాలంబు మారెను శ జాలంబుచేయక
ధర్మంబు పాలింప శ తరలిరమ్ము
విసిగించితిని నేను శ కనరుకొనకుము నీ
కరుణయుండిననాకు శ కల్లుసుఖము
అజ్ఞను ప్రక్కన శ నండగా నీవుండీ
జరుగుకార్యములన్ని శ జరుపలేద
యట్టివిధముగానె శ గట్టిగా నాప్రక్క
నిలిచియుండినజాలు శ నేనెనేతు

తే॥గీ॥ యతివసని మాటత్రోయక శ యబలననక
యాత్మరూపంబు సమమను శ నాదిమూర్తి
రమ్ము రమ్మయ్య మణిమంది శ రాని కనిన
పలుక వేలయ్య పరమాత్మ శ పంథమేల.

33

సీ॥ నాప్రక్కనీవుండ శ నర్థులకునేజెప్ప
నానాను నమమాన శ న్నాదరింతు

దైవబలములేక శ ధరలోన నేపనుల్
 జరుపంగఁ జాలరు శ జయముగాను
 నామదియందున శ నదివలెప్రవహించె
 వరపవిత్రంబను శ వరదయొకటి
 కట్టువారలులేరు శ పట్టువారలులేరు
 పొంగి పోవుచునుండె శ నింగివరకుఁ

తే॥గీ॥ గట్టు కట్టంగఁ జాలిన శ ఘనుడవీవు
 నదిని బాటించలోకాలు శ పదిలమొంద
 రమ్మ రమ్మయ్య మణిమంది శ రాని కనిన
 పలుకవేలయ్య పరమాత్మ శ పంతమేల.

34

సీ॥ నీవుచేసెడి పనుల్ శ నేచేసి పెడుదును
 శ్రమపెట్టజాలను శ శాంతమూర్తి
 తండ్రిగానీవుండు శ తగు పీఠమందున
 నీపాదములచెంత శ నిలువబడియు
 నీమాటగాఁజెప్ప శ నీతల నూపుము
 అదియె చాలును నాకు శ నధికమేల
 మానవులందున శ మర్మంబుఁ జూపెడు
 దేవతలోలోపాలఁ శ దెలుపవలయు

తే॥గీ॥ లోకజనకుండ భేదంబు శ నీకు తగదు

కర్మలన్నియు బాపినన్ శ గాచుకొరకు

రమ్ము రమ్మయ్య మణిమంది శ రాని కనిన

పలుక వేలయ్య పరమాత్మ శ పంతమేల.

35

సీ॥ గణపతి పనులను శ కట్టువారేలేదు

ముంద్రమొక్కకయున్న శ చిందులేసి

ఎంతేసి పనులైన శ పంతానచెరచును

వానినెదుర్కొను శ వారలెవరు

అమ్మోరొడెప్పిన శ నయ్యతోచెప్పిన

అల్లరి విడచునా శ యలుకవచ్చు

సిల్లంపెంచుటే శ తల్లులు బరువని

కటకటంబడునట్టి శ కాలమంగు

తే॥గీ॥ బొజ్జగణపతికెవ్వరు శ బూరెగారె

వండిపెడుదురు చెప్ప మీ శ దండిగాను

రమ్ము రమ్మయ్య మణిమంది శ రాని కనిన

పలుక వేలయ్య పరమాత్మ శ పంతమేల.

36

సీ॥ మన్మథుతప్పక శ మందలించుము సుమా

మర్యాదయన్నను శ మరచియుండె

పార్వతీనాథుండు శ భస్మంబుచేయంగ

రతికంటి నీటిచే శ బ్రతికీయుండి

మ డి మ ం ది ర మః

నాతుల ముందర శ కోటిలాగున దూకి
విడుచు బాణాలకు శ విలువలేదు
మెత్తనివారల శ మొత్తుచుండెనుగాని
వీరనాడులుగల శ భారతాన

తే॥గీ॥ మరల భస్మంబై యాయెనా శ తిరుగులేదు
మితముగానుండి యింకమీద శ బ్రతుకుమనుము
రమ్ము రమ్మయ్య మణిమంది శ రాని కనిన
పలుక వేలయ్య పరమాత్మ శ పంతమేల. 37

సీ॥ బీగాలువేసి కు శ బేరుండుదాచును
నాథనరాసుల శ యర్థమేమి
మాకున్న కొద్దిలో శ మీకిచ్చికోలుతుము
మీ కు బేరుండట్లు శ మాకునీడు
మాపాలనమువచ్చె శ మా సంఖ్య పెరిగెను
ద్రవ్యంబుచాలదు శ ధరలు పెరిగె
ప్రభువులు ప్రజలందు శ పావలాల్ బేడలు
ప్రోగుచేతురుగాని శ పాంశముగను

తే॥గీ॥ దాడిచేయంగ మీమీద శ ధైర్యమేది
భరతదేశంబునందట్టి శ పట్టుదపై
రమ్ము రమ్మయ్య మణిమంది శ రాని కనిన
పలుక వేలయ్య పరమాత్మ శ పంతమేల. 38

సీ॥ రఘుమహారాజపు శ రణభేరిమ్రోగించ
 నాకు బేదండంత శ నడలిపోయి
 ధనరాశి కరిపించి శ యునవంశ తిలకుని
 శోశగృహంబులో శ కొల్లచేసె
 విరికివారినిఁజేసి శ దరికిరానీయక
 మావారి నాడించ శ మంచిదాన
 కలిమాయచేవీరు శ ఘనతకెక్కరుగాని
 పౌరుషహీనులే శ భరతజనులు

తే॥గీ॥ అట్టి కలిమాయ తరుమంగ శ గట్టివాడ
 వీవెగాకున్న నేర్పరు శ తెవర యనుచు
 రమ్మ రమ్మయ్య మణిమంది శ రాని కనిన
 పలుక వేలయ్య పరమాత్మ శ పంతమేల.

39

సీ॥ మాపూర్వలందఱు శ నేప్రాద్దు మీకును
 క్రతువులతోడను శ ఘనతగాను
 పూజలుచేయుచు శ పుణ్యంబుకొరకని
 భక్తితో మీకాశ్చు శ పట్టలేద
 ఇప్పటినేరాల శ నెంచేదరేగాని
 మోహదోచేసిన శ మంచిగనదు
 మానవులను నెల్ల శ మంత్ర ముగ్ధులఁజేసి
 తోలుబొమ్మలలాగు శ తోలుచుం

తే॥గీ॥ దేవతలయందె కపటంపు శ భావముండ
 నరులసంగతి యననేల శ న్యాయపరుడ
 రమ్మ రమ్మయ్య మణిమంది శ రాని కనిన
 పలుక వేలయ్య పరమాత్మ శ పంతమేల.

40

సీ॥ కోటిలోనొక్కఁడు శ కూటియూశనువీడి
 తపముచేసెదనంచు శ తెలఁచుకొనియు
 సంసారమునుఁగోసి శ సంపాదననువీడి
 అన్నియువిడిచి స శ న్యాయగుచు
 దట్టంపుటడవిలో శ ధైర్యంబుతోఁజొచ్చి
 ధ్యానంబుదాల్చియు శ తపముసేయ
 నాయుండ్రుడంపును శ నప్పగోరత్నాల
 మేనకోర్వశులను శ మానినులను

తే॥గీ॥ పెద్దతరహాలు గలవయ్య శ పెద్దలకును
 సమముగాచెప్పనీనోట శ సత్యమరసి
 రమ్మ రమ్మయ్య మణిమంది శ రాని కనిన
 పలుక వేలయ్య పరమాత్మ శ పంతమేల.

41

సీ॥ ఇంక నీకోడలు శ బింకాలుదెల్పెద
 యాబ్రహ్మ పత్నిదా శ యాగడంబు
 వంటయిల్ విడువదు శ యొంటరిగానున్న
 నొప్పకయొకపని శ నొప్పజెప్పు

అయిదేండ్ల బిడ్డను శ నయ్యపారదలించి
 చెవిబట్టికొట్టుచు శ చెప్పరీతి
 బెదరించి లాలించి శ కదలించినన్నేము
 కలముఁబట్టించుచు శ కనులజూచు

తే॥శ్రి॥ తప్పలున్నను చెప్పదు శ దాపుఁజేరి
 కవులునప్పర చెప్పమా శ కరుణతోడ
 రమ్మ రమ్మయ్య మణిమంది శ రాని కనిన
 పలుక వేలయ్య పరమాత్మ శ పంతమేల.

42

శ్రి॥ ఎప్పుడు చూచిన శ నిక్కడెయుడుంను
 అత్తకు మామకు శ నదడుకొనదు
 పదినిముసంబులు శ పతిసేవజేయదు
 నీసుతుండాబ్రహ్మ శ నిండుకుండ్ల
 నాతరపుననీవు శ న్యాయంబునడిగిన
 నెఱజూణతో నీవు శ నెగ్గలేవు
 నీయెదుటనెపెట్టి శ నిజముఁజెప్పించెద
 నాతిపెట్టుచునుండు శ నలఁతలన్ని

తే॥శ్రి॥ సర్వవిద్యలు నేర్చిన శ సఖయలుండ
 ఏమి తెలియని నన్ బట్టి శ యేపుచుండె
 రమ్మ రమ్మయ్య మణిమంది శ రాని కనిన
 పలుక వేలయ్య పరమాత్మ శ పంతమేల.

43

సీ॥ నీవల్ని నాతల్లి శ నిండైనయిల్లాలు
 ఆలచ్చిసంగతి యరసిచూడు
 తొట్టునపచ్చును శ మాగుట్టుయ్యెల్లనూపు
 చిట్టున నంతలో శ చెదరిపోవు
 తెలివితక్కువవారు శ కలవంటి దనుకోక
 విట్టివీగుచునుందు శ నెట్టితనము
 ఆయహంకారంబు శ నతివతానోర్చునా?
 యంతవచ్చినత్రోవ శ నామెపోవు

సీ॥ గీ ఇట్టిచిక్కులఁబెట్టెడు శ నిందిరమ్మ
 ఇంకనాదరినుండెడు శ విధముఁజెప్పుదు
 రమ్మ రమ్మయ్య మణిమంది శ రాని కనిన
 పలుకవేలయ్య పరమాత్మ శ పంతమేల.

44

సీ॥ నేనన్న నిష్టంబు శ స్త్రీప్రాణసతికది
 నిజముకాదోయ్యామె శ నీకజెప్పు
 లక్ష్మీవారమునుండి శ లక్ష్మ్యంబుగానుండు
 శ్రుక వారపురాత్రి శ సొంపుజూపు
 సిడగానావెంట శ జోడుగానుండును
 పుటికనాచేనుండె శ బూలుగోయు
 నగలతో నగయతో శ సొగసైనపూలతో
 పూజించనాతల్లి శ పొంగుచుండు

తే॥గీ॥ ఇట్టిచిత్రంబులెన్నియో శ యింకనుండె
 సీవుగమనించనాతల్లి శ భావములను
 రమ్మ రమ్మయ్య మణిమంది శ రాని కనిన
 పలుక వేలయ్య పరమాత్మ శ పంతమేల

45

సీ॥ ఒకశుక్రవారాన శ నొప్పుగాఁబూజించి
 తలుపులుమూయకే శ యలుపుతోడ!
 పడుకొన్న నాకంత శ పట్టెనునిదురపె
 వనితయెవ్వరొసన్న శ వచ్చితేపి
 వాకిలితెరచి యే శ భానున్దిందెదే!
 యనిలేప నేనంత శ నామెఁజూచి
 తాంబూలమిచ్చెద శ తల్లిగైకొనుమన్న
 పువ్వులియ్యనయంచు శ ప్రవృద్దిట్లు
 గేటుకొనలయ్యుంచి శ గోటుగాననుగాంచి
 మరియాదచేసెదె శ మగువయనిన

తే॥గీ॥ వీధిలోనికిఁజొరవతో శ వెడల్పనైతి
 నన్నుఁజూమియించు మిదియొక శ న్యాయమంటి
 రమ్మ రమ్మయ్య మణిమంది శ రాని కనిన
 పలుక వేలయ్య పరమాత్మ శ పంతమేల.

46

సీ॥ సీసతిలోనున్న శ నిజమైనగుణములఁ
 గనిపెట్టఁజాలెడు శ ఘనులులేరు

కిరముగానుండదు శ సిరియని మానవుల్
 కథలుగాఁజెప్పట శ కలదుగావి
 నిజముగానాతల్లి శ నివసించుయోగ్యత
 మది నెంచిచూచిన శ మాకలేదు
 సత్యంబుశీలంబు శ సరిహద్దుదాటని
 వారలచెంతని శ వాసమామె

తే॥గీ॥ చేయు పైచూపులకునామె శ చెడ్డవారి
 కడనెయున్నట్లు దోచును శ కలుషహరి
 రమ్మ రమ్మయ్య మణిమంది శ రాని కనిన
 పలుక వేలయ్య పరమాత్మ శ పంతమేల.

సీ॥ జూదరుల్చెంత నే శ జోడుగానుండును
 త్రాగువారలచెంత శ దరలకుండు
 వ్యభిచారజనముల శ వరుసనె నిలబడు
 ననుదోచుచుండును శ నామెతీరు
 పూర్వజన్మంబుల శ బూజజేసిరిగాన
 వారిని వదలెడు శ నసతిలేక
 ఏవగించుచునుండు శ నెపుడెప్పు వోదునా
 యనిచిందులేయుచు శ సర్థనిమిష

తే॥గీ॥ మొక్కయేడుగ సీసతి శ యుండలేక
తలఁచుచుండును తత్వంబు శ దెలియచేయ
రమ్ము రమ్మయ్య మణిమంది శ రాని కనిన
పలుక వేలయ్య పరమాత్మ శ పంతమేల. 48

సీ॥ శుచియన నింటిని శ శుద్ధి చేయుటకాదు
చిత్తంబు కలుషంబు శ చిమ్మనలయ
గొప్పనబంగారు శ గొలుసులేయుటగాదు
మదికివిజ్ఞానంబు శ కుదురవలయు
విద్యనేర్చినమాత్ర శ వెలయేదిదానిచే
చిత్తశుద్ధియులేక శ చెత్తయగును
ద్రవ్యముండినమాత్ర శ ధనవంతులందురు
సజ్జనత్వములేక శ చౌకగాదె

తే॥గీ॥ కలిమిలేములు కావయ్య శ ఘనుఁడుగాఁగ
ఆత్మతేజస్సు వెలుగంగ శ నధికుఁడగును
రమ్ము రమ్మయ్య మణిమంది శ రాని కనిన
పలుక వేలయ్య పరమాత్మ శ పంతమేల. 49

సీ॥ ఇంకొక్కసంగతి శ నింపుగా వినవయ్య
సీసతిమాయలు శ సీకె తెలియు
ఒక్కరాతిరినేను శ నిక్కంబయనుకొంటి
నింటిలోబియ్యంబు శ నిండుకొనఁగ

ఎక్కువవాడగా శ్ నింతలోనయిపోయె
 పూనుకొందును నింక శ్ పొదుపు సేయ
 అనుచు నేనిద్రించ శ్ నంతటంగన్నట్టి
 దృశ్యంబుచెప్పెద శ్ దేవదేవ

తే||గీ|| కల్లలాడెడు పడఁతిని శ్ గానువినుము
 సంశయంబైన నామెయే శ్ నాత్యమిచ్చు
 రమ్మ రమ్మయ్య మణిమంది శ్ రాని కనిన
 పలుక వేలయ్య పరమాత్మ శ్ పంతమేల. 50

సీ|| గుంపుగుంపుగజనుల్ శ్ గుమ్మాలుజాటుచు
 నన్నంబునడిగిరి శ్ నన్నుజూచి
 వీరందరికినేను శ్ నేరీతిఁబెట్టుదు
 నిన్ననే బియ్యంబు శ్ నిండుకొనియె
 లేదనిచెప్పంగ శ్ రాదుమాటయునాకు
 అనుకొనినేనపు శ్ నెనుకదిరుగ
 పెద్దగుండిగవార్చి శ్ పెట్టినదృశ్యంబు
 నాకండ్లకగుపడ శ్ నఁగినేను

తే||గీ|| పైకినెత్తియు వడ్డింప శ్ పదిలముగను
 ఒకఁడెఱినెనంత యన్నంబు శ్ నొప్పుగాను
 రమ్మ రమ్మయ్య మణిమంది శ్ రాని కనిన
 పలుక వేలయ్య పరమాత్మ శ్ పంతమేల. 51

సీ॥ కలవరపడుచునే శ కండ్లుద్రిప్పుచుచూడ
మరియొకగుండిగ శ సరిగనుండె
అది తెచ్చిపెట్టంగ శ సంతయు తినెనయ్య
మరియొక వ్యక్తియే శ మందునేను
ఎన్ని యెత్తుచునున్న శ నన్ని వారుపులుండె
వారొకవ్యక్తికే శ వచ్చుచుండె
శ్లో॥ వాయిలంబు శ తిరుగుచునడ్డింప
నలుపుదోచగనొడల్ శ పులకరించె

తే॥ గీ॥ తెరువచూచియు నాకండ్ల శ తెరువజాల
నొక్కిపట్టిచలాగున శ నొప్పిపుట్టె
రమ్మ రమ్మయ్య మణిమంది శ రాని కనిన
పలుక వేలయ్య పరమాత్మ శ పంతమేల.

52

సీ॥ కండ్లుబోయినవంచు శ కలవరపడినేను
వ్రేళ్ళతోరెప్పలు శ విప్పిలాగ
వీడకొద్దిగచూపు శ నీడగానానెను
నన్నుచూచుచునున్న శ నాతియొకతె
నాల్గుచేతులుగల్గి శ సగుమోముతోనుండి
కనువిప్పినావై చె శ గాంచుచుండె
సుదతి నీమనసులో శ చుల్కదనంబేల
నేనుండనీయింట శ నేమికోదువ

తే॥గీ॥ అనుచు హాస్యముతోచూచు శ్రీ నతివఁగాంచి
సిగ్గుపడితిని నేనపు శ్రీ సిరియె యామె
రమ్ము రమ్మయ్య మణిమంది శ్రీ రాని కనిన
పలుకవేలయ్య శ్రీ పరమాత్మ శ్రీ పఠమేల.

సీ॥ లక్ష్మీతిరుగుచుండె శ్రీ లక్ష్మ్యంబునాకాయె
అయినను నేనేమి శ్రీ యడుగలేను
నాపూర్వజన్మాన శ్రీ నాకర్మయనునట్టి
వృక్షంబుఫలములే శ్రీ విక్షనాకు
యాచించ నెరుగని శ్రీ యతివనేననియెంచి
మర్మంబుగానన్న శ్రీ మాయజేయు
గట్టిమర్యాదను శ్రీ ఘనతగానేజేయ
నడిగినవెల్లను శ్రీ నామెయిచ్చు

తే॥గీ॥ నడుగునబలనుగానని శ్రీ యతివయలిగి
చేరునొకఁమూల కోపాన శ్రీ నీరజాక్షి
రమ్ము రమ్మయ్య మణిమంది శ్రీ రాని కనిన
పలుకవేలయ్య పరమాత్మ శ్రీ పఠమేల.

సీ॥ నేఁజేయగలనేమొ శ్రీ నీభార్యమర్యాద
నాతనువెడలంగ శ్రీ జేతురెవరు
అపుడు కోపమువచ్చి శ్రీ యామెతొలఁగెనేని
ఇల్లుచూడఁగనంత శ్రీ గుల్లకాదె

ఇప్పుడేమో వచ్చిన శ్రీ నింటిలోనందరు
 సోమరితనమున శ్రీ పామరమున
 చదువుసంధ్యలురాక శ్రీ శ్రమపడుటెరుగక
 సుకుమారులై యుండి శ్రీ సుఖముమరిగి

తే॥గీ॥ ధర్మమార్గంబు మరచిన శ్రీ తరుణమందు
 లచ్చి నెడలినగతియేమి శ్రీ బిచ్చగాక
 రమ్మ రమ్మయ్య మణిమంది శ్రీ రాని కనిన
 పలుక వేలయ్య పరమాత్మ శ్రీ పంతమేల. 55

సీ॥ కష్టార్థి తంగాక శ్రీ కళయంద్రు భువిలోన
 యాచించుధనమది శ్రీ యధమమంద్రు
 నామీదలచ్చికి శ్రీ ననురాగముండిన
 రావచ్చు నికమీద శ్రీ బోవదేని
 మడిగట్టినడిగట్టి శ్రీ మర్యాదచేయుట
 నాపల్లగాదని శ్రీ దేవచెప్ప
 పిల్లలుగలయిల్లు శ్రీ కల్లోలముగనుండు
 చిరచిరవలదని శ్రీ సిరికింజెప్ప

తే॥గీ॥ ఇన్నిచిక్కులు నాకేల శ్రీ యితి నాకు
 సర్వసౌభాగ్య కళలీయ శ్రీ చాలునయ్య
 రమ్మ రమ్మయ్య మణిమంది శ్రీ రాని కనిన
 పలుక వేలయ్య పరమాత్మ శ్రీ పంతమేల. 56

సీ॥ ఇంకనొక్కటివిను శ నిదియుచెప్పెదనెకు
 ఒకరాత్రి జరిగిన శ యొక్కవంత
 భిల్లరూపంబుతో శ మెల్లగవచ్చిరి
 దంపతులిద్దరు శ దయనుజూప
 ఎపుడొచూచినయట్టు శ లెదలోనతోచంగ
 నిర్ఘాంతపడినేను శ నిలునఁబడితి
 చిరునవ్వుతోనున్న శ చిగురుబోడిచిచూచి
 యెంతచక్కనిదాన శ వింతిసీవు

తే॥గీ॥ పట్టుచీరగట్టి నగల శ పెట్టుకొన్న
 నెంతయందాననుండువో శ నింతెయంటి
 రమ్మ రమ్మయ్య మణిమంది శ రాని కనిన
 పలుక వేలయ్య పరమాత్మ శ పంతమేల.

57

సీ॥ అదివిని నవ్వెను శ యాతన్నిపతియైన
 భిల్లరూపుండప్పు శ మెల్లగాను
 ఈసారిచూడమ్మ శ యీతన్నియందంబు
 అనినన్నచూచుచు శ నతఁడుపలికె
 తలయెత్తిచూడంగ శ దంపతులిద్దరు
 వికృతరూపులనౌచు శ పితదోష
 ముడుతలుపడియును శ ముసలివారైరడ్డె
 చూచుచుండగవారి శ సొంపుపోయె

తే॥గీ॥ ఏమిచిత్రంబాయనుచు నే శ్ర. నెంచిమదిని
బొమ్మలాగుననిలుచుంటి శ్ర నమ్మునీవు
రమ్ము రమ్మయ్య మణిమంది శ్ర రాని కనిన
పలుక వేలయ్య పరమాత్మ శ్ర పంతమేల.

58

సీ॥ ఆచూయచూపుండొ శ్ర యేమాటయనకయె
చేణిఁగోలంబు శ్ర చేర్చిపట్టి
యింటిచుట్టుననున్న శ్ర యెండులూకులనన్ని
తుడుచుచు గెంటుచు శ్ర తుక్కునంత
నొక చోటచేర్చంగ శ్ర నువిదతటాలున
గంటగిన్నెలబైట శ్ర నపుడువేయ
వోటమాటయురాక శ్ర సూటిగాచూచుచు
నెట్ట కేలకునంటి శ్ర నింతితోడ

తే॥గీ॥ పడతి పనిచేయువారుండె శ్ర పదులుమీరు
వచ్చిమాయింట పనిచేయ శ్ర పలదెయంటి
రమ్ము రమ్మయ్య మణిమంది శ్ర రానికనిన
పలుక వేలయ్య పరమాత్మ శ్ర పంతమేల.

59

సీ॥ అనినేనునుకువంగ శ్ర యాతన్నిపతియట్లు
చిరునవ్వుతోఁజూచె శ్ర చేడెనంక
ముసిముసినవ్వుతో శ్ర గుసగుసలాడుచు
నతడెనెననుగాంచి శ్ర యాదరమున

ఓయమ్మస్మయింట శ్రీ నోర్పుతో పనిచేయ
 మేమిద్దరుందుము శ్రీ మీకుదోడు
 సీనుతో చినదీయ శ్రీ మాకదెచాలమ్మ
 యనియతఁడనఁగానె శ్రీ యతివనవ్వి

తే॥గీ॥ సకలకార్యంబులనుజేతు శ్రీ సఖియనుచు
 మధురబాషలనాడిన శ్రీ మగునయెవరో
 రమ్మ రమ్మయ్య మణిమంది శ్రీ రాని కనిన
 పలుకవేలయ్య పరమాత్మ శ్రీ పంతమేల.

60

సీ॥ మరునాడు నాకంత శ్రీ మతిబోయినట్లుండె
 నిన్నవచ్చిన వార్ల శ్రీ నిర్నయింప
 కైలాసవాసులే శ్రీ కాని యన్యులుగారు
 పాపమేయని పరి శ్రీ తాపపడితి
 తిల్లిదండ్రులసేవ శ్రీ లెల్లసేయగలేదు
 అత్తమామలసేవ శ్రీ యసలెలేదు
 పట్టుగాచెప్పంగ శ్రీ పతిసేవగూడను
 గట్టిగచేసిన శ్రీ కాంతగాను

తే॥గీ॥ అట్టిపడఁతిని దేవతల్ శ్రీ గట్టిఋణము
 నెట్లుదీర్చెద! యోదేవ శ్రీ యెంచిచెపుమ
 రమ్మ రమ్మయ్య మణిమంది శ్రీ రాని కనిన
 పలుకవేలయ్య పరమాత్మ శ్రీ పంతమేల.

61

పేజీ	తప్పు	దిప్పు
10	చేతవైచి	చేతవైచి
12	జక్క-జెప్పి	జెర్చిజెప్పి
19	నా తండ్రి	నాతండె
24	నవారగా	నవారిగా
28	ఎట్టు	ఎట్టు
28	ఘనుడవు	ఘనుడవు
31	గూత్రించు	గూంత్రించు
35	నేనేంత	నేనెంత
37	చూపురే	రూపురే
53	యుడుండు	యుండును
54	అయహంకారం	అయహంకారిం
55	నిదురపె	నిదుర్పె
58	నగినెను	నరిగినెను
67	కష్టంబు	కష్టంబు
75	పరువులేవె	పరువులేవె

మణియమ్మగారి గ్రంథములు

కుమ్మేద సందేశము	ద్విపద	0—3—0
నివేదిక	పద్యరచన	0—2—0
మణి భావములు	పద్యకావ్యము	0—8—0
మణి మందిరము	పద్యకావ్యము	1—0—0
.. కృత్తికోటైందు	..	1—8—0

రాజోవుగ్రంథము— మణిమాలలు

అక్షరము :

యస్. మణిరామచంద్రరావుగారు

గూడూరు నెల్లూరుజిల్లా

లేక

T. వీరభద్రరావుగారు, V.M. రాజమండ్రి.

